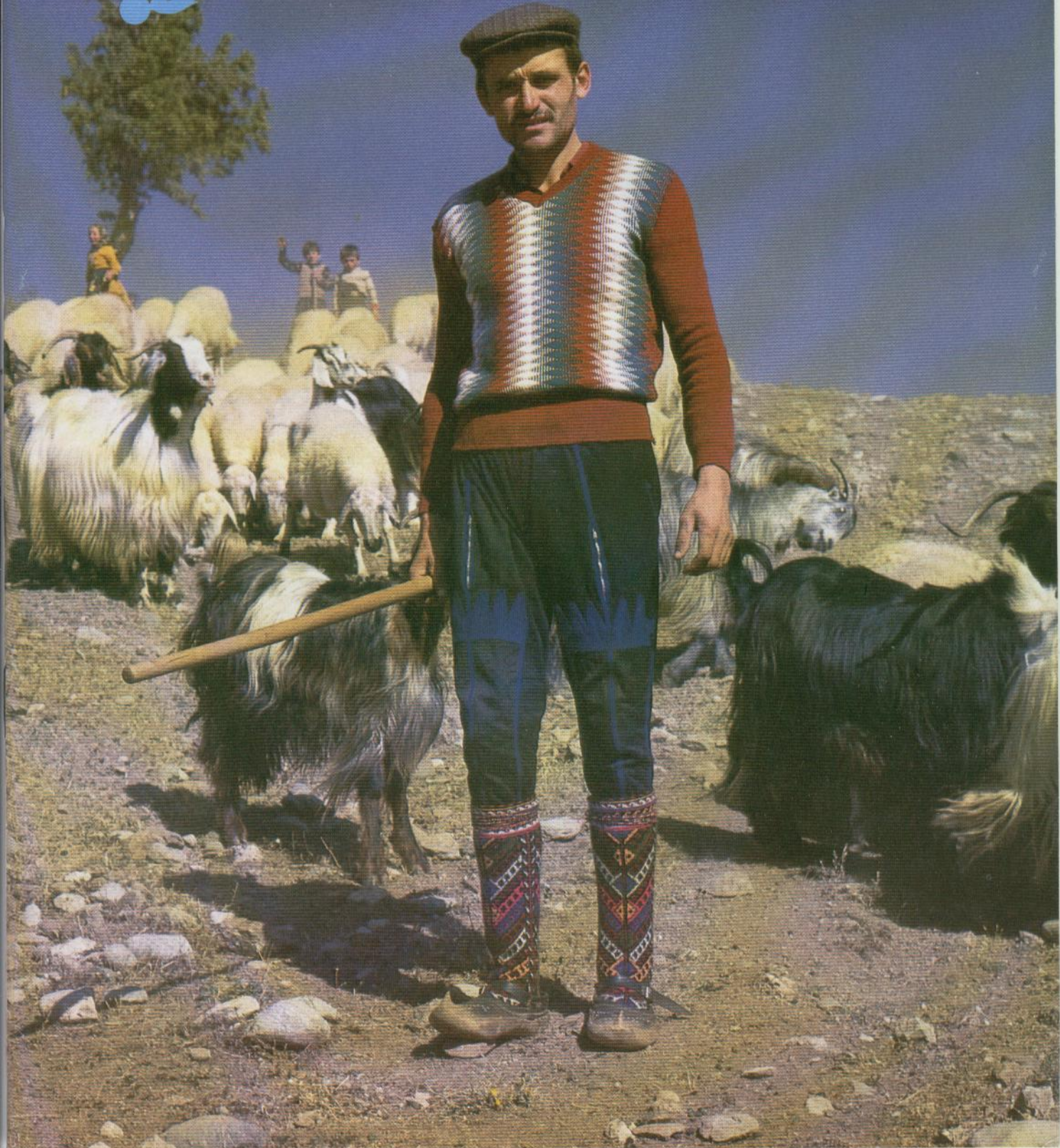

MOTİF

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Dergisi Yıl:2 Sayı:7

B

BİRBEY LAHMAGUN

Selahattin Alpay

*Hizmetimizde
iddialıyız...*

Atatürk Bulvarı No. 146 / B (Pertevniyal Lisesi Karşısı) Aksaray - İstanbul Tel.:(0212) 527 66 08

MOTİF

Halk Oyunları Eğitim Derneği Dergisi

YIL: 2 SAYI: 7 EKİM - KASIM - ARALIK 1996

İmtiyaz Sahibi

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği adına
M. Zeki BAYKAL

Genel Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri Müdürü

Ekber YEŞİLYURT

Kültür Sanat Danışmanı

Doç. Dr. Şenel ÖNALDI

Haber ve Halkla İlişkiler Merkezi

Derya BARTLI
Rahime ÇOŞKUN
Hasan ÖZTÜRK

Reklam Sorumlusu

Sacide GÜNGÖR

Yayın Kurulu

Doç. Fikret DEĞERLİ
Sabahattin TÜRKÖĞLU
Ahmet DEMİRBAG
Sakin ÖNER

Hukuk Müşaviri

Av. Zeycan KÜTÜK

Foto Muhabir

Saffet KAYHAN

Dizgi, Grafik ve Yayına Hazırlık

Saydam AJANS

Yönetim Yeri

MOTİF Halk Oyunları Eğitim Derneği
Fevzipaşa Cad. No. 124 Atıkali-Fatih/İST.
Tel: 531 61 68 Fax: 635 52 43

Renk Ayırımı ..... Has Grafik
Basım Yeri ..... Dinç Ofset

Kapak Fotoğrafı : Sivas-Zara Karacasar Köyü
Dereköy Yaylası, 1984

Dergimizde yayınlanan yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına, yayınlanan ilanların tüm sorumluluğu ilan sahiplerine aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Süreli Yayındır.

İçindekiler

Folklor ve Turizm	2
Motif Okuyucularına	3
Geleneksel Türk Kahvesi	4
İnsan Yaşamının Zenginliği	7
Halk Oyunları ile İlgili Hedefler	8
İlmek İlmek Halıda Sivas	10
Türk Halk Oyunlarının Tasavvuf İçindeki Yeri ve Önemi	12
Folklor ve Milliyet Gazetesi	15
Türk Halk Oyunlarında Hareketlerin Notaları	16
Türk Halk Oyunlarının Bireyler Üzerindeki Fizyolojik ve Psikolojik Etkileri	19
Hakkari Kilimleri	20
Ürgüp'te Nahl Övme Adeti	23
Kağıthane Ciritleri	24
Musiki ile Tedavi	26
Türk Kültüründe Ahilik	28
Adıyaman Yöresi Kadın ve Erkek Giysileri	32
600 yıl Hüküm Süren İmparatorluğun Yapıtışı: Bilecik	34
Zara ve Çevresinde Çorap Motifleri	36
Tulum	38
Haberler	39

Folklor ve Turizm

Türk folklorunun engin hazineleri; dünya ülkeleri içerisinde ayrıcalıklı yerini her zaman korumuş ve bugün de bulunduğu yeri muhafaza ederek, gelecek nesillere eşsiz bir hazine olarak bırakılmasına vesile olmuştur. Bu engin hazineler, aynı zamanda turizm alanında büyük işlere vasıta olabilecek sonsuz bir kaynaktır.

Turizmin ülke ekonomisinde önemli bir fonksiyona sahip olması sebebi ile millet olarak kendi engin kültürümüzü turizme taşımak, hepimizin önemle üzerinde durması gereken bir konu olması gerekir.

Yıllardan beri nine ve annelerimizin çehiz sandıklarında çürümeye terk edilen oyalı, mekik işli yemenileri; rengarenk cıvı cıvı işlenmiş kanaviçeleri, pikeleri; bazen bir sevginin özlemin, bazense bir öfkenin ilmek ilmek işlendiği kilimleri, heybeleri bugün turizm sektöründe kullanılmaktadır. Artık davul-zurna, şalvar-cepken bir zamanlar utanılarak saklanılmış birer enstrüman ve giyim kuşam olmaktan çıkmış, şenlik ve bayramlarımızın hoş bir tebessümü haline gelmiştir.

Devlet turizm konusunda folklor değerlerimize dört elle sarılmakta, hem kültürel değerlerimizi yabancı milletlere tanıtmakta, sergilemekte; hem de kendi öz benliğimize verdiğimiz değeri bu milletlere anlatmaktadır.

Folklorumuzun çok önemli bir dalı olan halk oyunları, uluslararası kültürel bütünleşme konusunda etken bir güç olarak kendini kabul ettirmiştir. Bugün yurdumuzda halk oyunları ve halk müziği okullarda milli eğitim müfredatına girerek önemi azımsanmayacak bir konu haline gelmiştir.

M. Zeki BAYKAL

Halk oyunları ve halk müziği, mahalli giyim kuşamlarla birlikte yemek yeme olanağı, geleneksel el sanatları sergileri, dünya ülkeleri içerisinde eşi benzeri bulunmayan bir zenginliğe sahip Türk yemek geleneği turistleri çeken konulardan bazılarıdır. Bugün, yüzbinlerce hatta milyonlarca gencimiz, her yıl düzenlenmekte olan halk oyunları festivallerine katılmak üzere heyecanla beklemektedirler. Kendi kültürümüzü bu festivaller aracılığı ile yabancı ülkelere tanıtmak ve bu sayede ülkemiz turizmine canlılık katmak ekonomik açıdan olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Ülkemizde faaliyet gösteren binlerce folklor derneğinden başka, ilk ve orta dereceli okullarda, üniversitelerimizde halk oyunları ve halk müziğini konu edinmiş birimler faaliyet göstermektedir.

Halk oyunları festivalleri özellikle yaz aylarında yüzlerce ülkede düzenlenmekte. Bu konu Avrupa'da önemli bir turizm kaynağı olarak kendini göstermiştir. Ülkemizde ise pek çok sayıda olmamakla birlikte festivaller konusu ele alınmış ve bir takım umut verici girişimlerde bulunulmuştur.

Sonuç olarak; engin folklorumuzun yalnızca halk oyunu ve halk müziği dallarının uluslararası meydana getirdiği hareketlilik bile önemli bir turizm konusu olmuştur. Bu konu bugün ve gelecekte gözardı edilemeyecek bir turizm potansiyeli olarak karşımıza çıkmıştır ve çıkacaktır. ■

Saygıdeğer Motif Okuyucuları

Dergimiz Motif, elinizde bulunan 7. sayısı ile camiamızda her geçen gün yayınıma artan ilginin sevincini taşıyor.

Bu ay da folklorumuzun farklı boyut ve renklerini içeren araştırma ve bilimsel yazıları ile çeşitli konularda yine birlikteyiz.

Sayın okurlarımıza ulaşmak ve folklor camiamızın birlikteliğini sağlayabilmek amacı ile bu yayın organı, bir köprü olmalıdır. Bu vesile ile konusu ne olursa olsun bize yazın ve dergimizde size de yer verelim.

Sizlere merhaba derken, biraz dergimizden ve dernek üyelerinin gerçekleştirdiği faaliyetlerden bahsetmek istiyorum.

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği, Mart 1988'de kuruldu. İnsan sevgisi ile dolu olan Motif üyeleri Türk folklorunun otantik değerlerini araştırmak, derlemek, arşivlemek ve yaşatmak amacı ile bir araya geldi. Aynı amaç doğrultusunda yedi yıldan beri aralıksız olarak bu sevgi ile kültürel değerlerimizi, gençlere aktarmak gayretli içerisine girdi.

Kuruluşundan bugüne Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin gerçekleştirdiği faaliyetleri sırasıyla sunuyoruz.

*1989 yılında Motiflerle Anadolu 1. halk oyunları şöleni, ilk okullar arası halk oyunları şenliği, İstanbul ve diğer illerde festivaller, Japonya seyahati.

*1990 yılında Motiflerle Anadolu 2. halk oyunları şöleni, okullar arası halk oyunları şenliği, İtalya-İstanbul arasında "Deniz Yolları"nın düzenlediği altı ay süren seyahat gösterileri,

*1991 yılında Motiflerle Anadolu 3. halk oyunları şöleni, okullar arası halk oyunları şenliği, Belçika'da yapılan gösteriler, yurdumuzdaki festivaller, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nun düzenlemiş olduğu yarışma,

*1992 yılında Motiflerle Anadolu 4. halk oyunları şöleni, ilk okullar arası halk oyunları şenliği, yurdumuzdaki çeşitli festivaller.

*1993 yılında Motiflerle Anadolu 5. halk oyunları şöleni, Vefa Anadolu Lisesi'nde "Folklor" konulu panel, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın düzenlediği "Dernekler Arası Halk Oyunları İstanbul Elemeleri"nde Manisa Kız Ekibi, 1. olarak finallere katılma hakkını kazanması. Cumhurbaşkanımız rahmetli Turgut Özal refakatinde kültürümüzü kardeşlerimizle paylaşmak ve sergilemek amacıyla, Türkmenistan gezisi.

*1994 yılında Motiflerle Anadolu 6. halk oyunları şöleni, dernekler arası yarışma, Vefa Ormanı Fidan Dikme Bayramı, Uluslararası Uğur Koleji Festivaline katılım.

*1995 yılında Feza Kültür Merkezi'nde Motiflerle Anadolu Şenliği, Cemal Reşit Bey Konser salomunda 7. kuruluş yıldönümünü kutlama, İskenderun Belediyesi'nin düzenlemiş olduğu Uluslararası Festival, yurdumuzda ilk defa olarak yapılan "Türk Folkloru"na emeği geçenlere Basın Müzesi'nde "Motif Halk Bilim

Ödülleri" dağıtım töreni, kültürümüze hizmet amacıyla çıkarmaya başladığımız Motif Dergisinin yayın hayatına girmesi ve yemekli kar gezileri.

*1996 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın düzenlemiş olduğu dernek, kurum ve kuruluşlar arası "Halk Oyunları Grup Yarışması"nda sahne düzenlemesi dalında Artvin ekibi ile İstanbul üçüncülüğü gibi bir dizi etkinlikler yer aldı.

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneğinin 1995/1996 yıllarda gerçekleştirdiği "Motif" ödülleri alan bu alanda hizmet ve sevgi zincirine takılanların isimlerini de vadedmeden geçemeyeceğim. Türkiye çapında bir araştırma yapan seçici kurul 1995 "MOTIF" ödül sahiplerini belirlemiş ve Basın Müzesi'nde yapılan Ekber Yeşilyurt'un "Folklorumuzdan" konulu resim sergisi ile ödüller sahiplerine sunulmuştur:

1995 ödül sahipleri: Halk Bilimi Hizmet Dalında: Anadolu Folklor Vakfı, Halk Oyunları Dalında İsmail Boyacı, Halk Müziği Dalında Zehra Bilir (Şükran Ödülü), Yücel Paşmakçı (Üstün Hizmet), Şenel Önaldu (Araştırma ödülü), Organizasyon Dalında Milliyet Gazetesi, Folklor Kurumu (Şükran Ödülü), Plastik Sanatlar Dalında Remzi İren'e verilmiştir.

1996 "Motif" ödülleri ise İTÜ çatısı altında bulunan Sosyal Tesisler'de sahiplerini bulmuş ve bu zincirin halkalarına da şu isimler dahil olmuştur: TV Basın TGRT Televizyonu, Halk Bilim Araştırma Prof. Dr. Nevzat Gözaydın, Atilla İçli, Halk Oyunları Organizasyonu MEB Çarvaklı ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, Omur ödülü Neriman Altındağ Tüfekçi, Halk Müziği Teşvik ödülü İTÜ Konservatuar Müdürlüğü, Halk Müziği Araştırma Mehmet Özbek, Halk Oyunları İcra Cavit Şentürk, Teşvik ödülü İzzet Altınmeşe, Türk Müziği Araştırma Yrd. Doç. Dr. Oruç Güvenç, Dernek Özel ödülü Niyazi Enginsu'ya verilmiştir.

Sevgili okurlar, 1997 yılı "MOTIF" ödülleri yine Türkiye çapında sizden gelen öneri ve teklifler arasından seçilecek. Seçici kurul, İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Müdürü Fikret Değerli, Tekel Genel Müdürlüğü Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü Gazeteci-Ressam Ekber Yeşilyurt, İTÜ TMDK Çalgı Yapım Bölümü Başkanı Doç. Dr. Şenel Önaldu, Kültür Bakanlığı Yıldız Sarayı Müze Müdürü Sabahattin Türkoğlu ve Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Başkanı İshadamı Zeki Baykal'dan oluşmaktadır. Biz inanıyoruz ki, bu kültüre hizmet eden her nefer ödüle layıktır. 1997 yılı ödülleri, gelin beraber seçelim. Ödül almaya layık gördüğümüz kişi, kurum ve kuruluşların icraatlarını, eserlerini bize gönderin biz de sizinle birlikte karar kuralım, en doğrusunu yakalayalım.

Bu vesile ile okuyucularımıza ve tüm dünyamıza yeni yılın mutluluk getirmesini diliyorum. saygılar sunuyorum.

Ekber Yeşilyurt

Geleneksel Türk Kahvesi

Sabahattin TÜRKÖĞLU

Yıldız Sarayı Müzesi Müdürü

Dünyada Türk adının sık sık geçtiği bir konu da kahvedir. Gerçekten Türk kahvesinin adını ve ününü duymayan azdır. Fakat gerçek tadını bilenlerin sayısının yüksek olduğunu söylemek zordur. Kahveyi Türklerden alan Avrupa ülkeleri sonradan kendi tarzlarını geliştirmişlerdir.

Geleneksel Türk Kahvesi ise hazırlanışı, pişirilmesi, sunulması, araç ve gereçleriyle ayrı bir kültürdür. Türkiye'ye geldikten sonra rafineleşmiş ve yüksek zevklilere hitabeden bir keyif ürünü olmuştur.

Tarihçesi:

Kahvenin Türkiye'den önce Arap yarım adasında, Mısır ve Hindistan'da yayıldığını biliyoruz. Zaten kelime olarak

Arapça Kahva'dan geliyor. Bu sözcüğünde Habeşistanda kahve üreten Kaffa yöresinden alındığı sanılıyor. Önceleri, dövülüp toz haline getiriliyor, böylece bir nevi ezmesi yapılarak ekmek üstüne sürülüp yeniyordu.

Kahvenin Türkiye'ye (İstanbul) ilk kez iki Suriyeli (biri Şam diğeri Halep'den Hükm ve Şems adındaki kişiler tarafından) 1555'de getirildiği rivayet edilir. Diğer bazı kaynaklarda da Kanuni Sultan Süleyman zamanında (1520-1566) Habeşistan Valisi Özdemir Paşa tarafından getirildiği kaydedilir.

Tahtakale denilen mahalde açılan ilk kahvehanede yalnız halkın değil müderris ve kadı gibi okumuş kesimin de ilgisini çekmiştir. Ne olduğu tam olarak bilinmeyen bu yeni maddenin bir uyuşturucu muamelesi görerek ve sözde kömürleşme derecesinde kavru lan herşeyin müslümanlıkta haram sayılacağı bahanesiyle din adamlarınca yasak edildiğini görüyoruz. Bir rivayete göre bu dönemde kahve taşıyan gemiler dipleri delinerek batırılıyordu.

Herşeye rağmen kahvenin sevilip yaygınlaşması önlenememiş ve Sultan III Murat (1546-1595) zamanında İstan-

bul'da kahvehane sayısı 600'ü geçmiştir.

Kahvehaneler köşk şeklinde olurdu. Çoğu kez verandalı olur ve manzaralı yerlere yapılırdı. İçinde yaşmaklı bir kahve ocağı,

Eski Türk kahvesi ise genellikle şekersiz olurdu.

Bunun yerine kahve öncesinde veya

sonrasında tatl

bir şey yemek veya içmek geleneği vardı.

Tatlı olarak şerbet gibi sıvı içecekler alındığı gibi

reçel, şekerleme veya lokum da alınmıştır.

çepeçevre kerevetler ve bazen orta yerde bir havuz yer alırdı. Buralarda kahveden başka nargile ve çubuk servisi de yapılırdı. Eski kahvehaneler edebiyat müzik faaliyetleri için kulüp niteliğinde merkezler haline gelmişti. Bu yönleriyle Fransız kahvelerinin atası sayılırlar.

Geçmişte Türkiye'yi ziyaret eden gezginler diplomatik kişiliği olan büyük elçiler ve aileleri

19.yy.a ait Kahve Değirmeni

hatıralarında Türk kahvesinin bütün özelliklerinden ve bu törelerden mutlaka söz etmişlerdir.

Türk kahvesi içiminden sonra istihzayla olsa bile başka bir geleneğin özellikle kadınlar arasında sürdürüldüğünü genellikle herkes bilir. Bu kahve falıdır. Kahve telvesinin fincan içinde ve fâla bakmak üzere fincan çevrildiği için tabağında oluşturduğu çeşitli izler ve işaretler uzmanları (!) tarafından yorumlanarak anlatılır. Araştırmalardan anlaşıldığına göre kahve falı yalnız Türk Osmanlı dünyasında görülmektedir. Nitekim bugün bağımsız ülke olarak tanıdığımız eski Osmanlı eyaletlerinde de (Yunanistan, Bulgaristan, Mısır, Makedonya, Bosna-Hersek vb.) bu folklorik uygulamanın sürdüğünü görüyoruz.

Türk kahvesinin ayrıcalığını belirleyen noktaları özetlersek diyebiliriz ki:

Türk kahvesinin (dozunda içildiği takdirde) sağlığı tehdit edecek zararlı yanı yoktur.

Tersine teskin edici ve dindendirici özelliği vardır. Bir fincan kahvede sadece 50 mg. kafein vardır ve bu hemen vücuttan atılır. Bu bakımdan Türk kahvesi fincanı ideal ölçülere sahiptir. Bir fincandan fazla içildiğinde zihin açıcı, uyarıcı enerji verici özelliği ön plana geçer. Sindirime yardımcı olur bu yönüyle şekerli içmemek kaydıyla kilo almayı ve mide ekşimelerini önler.

Ve en önemlisi yerinde ve zamanında içildiği zaman olağanüstü bir keyif verici olarak ün yapmıştır.

Bütün dünyada Türk kahvesi adıyla tınanan bu ürünün üreticisi elbette Türkler değildir, fakat hazırlanışı, pişirilmesindeki

19. yy.a ait Kahve Fincanı

teknik incelik, bunun sonucunda ona kazandırılan aroma ve lezzet bakımından Türk kahvesi emsalsizdir. Bu yönüyle ün yapmış olması ülkemiz ve ülkemiz insanı için gurur vericidir. Aynı kaynaktan bu ürünü ithal ederek tüketen pekçok ülke arasında, gayretimiz olmadan kendi tanıtımını yapacak kadar ün yapması, ancak Türk zevkinin, ağız tadının ve beğenisinin bir zaferi olarak açıklanabilir.

Kahve araç ve gereçleri:

Türk kahvesinin çekirdek

Bir fincan kahvede sadece 50 mg. kafein vardır ve bu hemen vücuttan atılır.

Bu bakımdan Türk kahvesi fincanı ideal ölçülere sahiptir.

Bir fincandan fazla içildiğinde zihin açıcı, uyarıcı enerji verici özelliği ön plana geçer.

Sindirime yardımcı olur bu yönüyle şekerli içmemek kaydıyla kilo almayı ve mide ekşimelerini önler.

durumunda pişirilme ve sunulma aşamasına kadar kullanılan araç ve gereçleri gerçek bir müze oluşturacak zenginliktedir.

Bakır ve pirinçten yapılan su ibrığı, cezve, fincan zarfları ve pişmiş kahveyi taşımak için kullanılan stiller karakteristiktirler. Bunlar bazen gümüş ve altından da olabiliyordu. Fincanlar tamamen Türk zevkine uygun biçim ve motiflerde gerek ülke içindeki İznik ve Kütahya atölyelerinde ve gerekse Avrupa'nın ünlü porselen merkezlerinde imal ediliyordu. Daha sonra bu takımlar Avrupa ülkeleri tarafından kendi piyasaları için de imal edilmiş ve ALA TURQUE diye isimlendirilmiştir.

Kahve araçlarından soğutma kabı muhafaza kutusu vb. gibi bazı araç ve gereçler ağaçtan yapılmakta ve oymalarla dekore edilmekteydi. Bursa ve İstanbul'da yapılan nakışlı, yazılı ve ahşap aplikasyonlu kahve değirmenleri ünlüdür.

Hazırlanması ve pişirilmesi:

"Tiryakiye yakışır bir kahve ağır ateşte 15-20 dakika pişirilmeli, sık sık cezve ateşe sürülüp geri çekilmelidir." Her fincan-kahve için bir kaşık kahve ve bir kaşık şeker günümüzde kural haline gelmiştir. Nasıl pişirilirse pişirilsin köpüksüz bir Türk kahvesi düşünülemez. Eski

Türk kahvesi ise genellikle şeker-siz olurdu. Bunun yerine kahve öncesinde veya sonrasında tatlı bir şey yemek veya içmek geleneği vardı. Tatlı olarak şerbet gibi sıvı içecekler alındığı gibi reçel, şekerleme veya lokum da alınmıştır. Osmanlı imparatorluğunun etki sahaları olan Yunanistan, Makedonya, Yugoslavya gibi yerlerde ve Türkiye'de kadınlar tarafından Türk kahvesi genellikle şekerli olarak alınır.

Bu bakımdan sade, yandan çarklı, orta vb. gibi isimlerle kırkı aşkın kahve çeşidi bulunmaktadır. Şayet kahvenin değişik ve güzel bir koku taşıması isteniyorsa fincanların dibine yerleştirilen bir mahfaza içine bu kokulu maddeden bir parça konulurdu. Ençok yasemin, amber, karanfil ve kakule kullanılmıştır.

Sunuluşu:

Türk kahvesinin sunuluşu gerçek bir geleneksel tören havasında olurdu. Bu tören çekirdek kahvenin kavrulmasından pişirilip fincanlara konulması ve konuklara ikramına kadar uzun seyirlik bir safhayı kapsamaktadır. Gerçek Türk misafirperverliği ve konuğa olan sıcak saygının bir örneğini bu törenlerde izlemek olanağı vardır. Gönümüzde kız istemeye gidildiğinde kahveyi evlenecek kızın taşıması ve onun taşımadaki ustalığı ayrıca pişirdiği kahvenin lezzeti bu törenlerden kalan önemli bir gelenek olarak hala sürdürülmektedir.

Geçmişte Türkiye'yi ziyaret eden gezginler diplomatik kişiliği olan büyük elçiler ve aileleri

hatıralarında Türk kahvesinin bütün özelliklerinden ve bu törelerden mutlaka söz etmişlerdir.

Türk kahvesi içiminden sonra istihzayla olsa bile başka bir geleneğin özellikle kadınlar arasında sürdürüldüğünü genel-

Eski Osmanlı Geleneğinde Kahve Fincanının İki Pamakla Tutuluşu

likle herkes bilir. Bu kahve falıdır. Kahve telvesinin fincan içinde ve fala bakmak üzere fincan çevrildiği için, tabağında oluşturduğu çeşitli izler ve işaretler uzmanları (!) tarafından yorumlanarak anlatılır. Araştırmalardan anlaşıldığına göre kahve falı yalnız Türk Osmanlı dünyasında görülmektedir. Nitekim bu gün bağımsız ülke olarak tanıdığımız eski Osmanlı eyaletlerinde de

(Yunanistan, Bulgaristan, Mısır, Makedonya, Bosna-Hersek vb.) bu folklorik uygulamanın sürdürüldüğünü görüyoruz.

Türk kahvesinin ayrıcalığını belirleyen noktaları özetlersek diyebiliriz ki:

-Türk Kahvesinin (dozunda içildiği takdirde) sağlığı tehdit edecek zararlı yanısı yoktur.

-Tersine teskin edici ve dindendirici özelliği vardır. Bir fincan kahvede sadece 50 mg. kafein vardır ve bu hemen vücuttan atılır. Bu bakımdan Türk kahvesi fincanı ideal ölçülere sahiptir. Bir fincandan fazla içildiğinde zihin açıcı, uyarıcı enerji verici özelliği ön plana geçer. Sindirime yardımcı olur bu yönüyle şekerli içmemek kaydıyla kilo almayı ve mide ekşimelerini önler.

- Ve en önemlisi yerinde ve zamanında içildiği zaman olağanüstü bir keyif verici olarak ün yapmıştır.

Bütün dünyada Türk Kahvesi adıyla tanınan bu ürünün üreticisi elbette Türkler değildir, fakat hazırlanışı, pişirilmesindeki teknik incelik, bunun sonucunda ona kazandırılan aroma ve lezzet bakımından Türk kahvesi

emsalsizdir. Bu yönüyle ün yapmış olması ülkemiz ve ülkemiz insanı için gurur vericidir. Aynı kaynaktan bu ürünü ithal ederek tüketen pekçok ülke arasında, gayretimiz olmadan kendi tanıtımını yapacak kadar ün yapması, ancak Türk zevkinin, ağız tadının ve beğenisinin bir zaferi olarak açıklanabilir. ■

İNSAN YAŞAMININ ZENGİNLİĞİ

KÜLTÜR

Prof. Suat GEZGİN

İ.Ü. İletişim Fakültesi Dekan Yardımcısı

KÜLTÜR: Bir toplumu diğerinden ayırt eden bir yaşam tarzıdır. İngiliz AN T R O P O L O G TAYLOR'un 1871'de yaptığı tanıma göre kültür "Toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği yada bilgi, gelenek-görenek, yetenek ve becerileri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür".

Dolayısıyla sağlıklı gelişen bir toplumda kültürün ana kaynağı halktır. Kafa emeğinin bir anlamda ayrıcalıklı bir yere oturduğu toplumlarda, bu kaynaktan gelen öğeler inceltilir, bilhurlaştırılır, böylece üst düzeyde kültürel sentezlere varılır. Yine de tavanla taban arasında belirli bir denge, karşılıklı bir geçişlilik vardır. Özlenen hedef şüphesiz, arada ne olursa olsun aradaki mesafeyi azaltmak yani kültürün bütün düzeylerini kitleler için erişilür hale getirmektir. Bu ise günümüzdeki büyük ölçüde "sentetik nitelikli" kitle kültürünün yaygınlaşmasından çok, kitlenin daha zengin içerikli kültür ürünlerini sindirebilecek eğitim ve bilinç düzeyine yükselmesi demektir.

Türkiye'deki yaşanan süreç buna benzemiyor mu? Buna olumlu cevap vermek güçtür.

Şu son zamanlarda Türkiye, dıştan gelen bir zorlamanın etkisiyle, değişim geçiren bir toplumdur. Bu değişimin en çarpıcı sonuçlarını kültür düzeyinde yaşayagelmıştır. Değişim son 15 yılda ekonomik etkenler karşısında daha sarsıcı etkiler yaşatmaya başlamıştır. Bu süreç boyunca toplumun geçirdiği "kimlik bunalımı" bütün toplumsal düzeylerde olduğu gibi kültür düzeyinde de geçerliydi. Çünkü değişim, sürekli bir değerler aşınmasıyla içiçe yürüyordu.

Geleneksel yapıdan kaynaklanan bir çok değer kayboldu, ama toplum bunların yerine yeni değerler koymadı. Bunalım buradan doğdu. Bu arada resmi toplumun alttan gelen dinamizme gösterdiği direnç de önemli bir emendir.

Toplumun sosyo-politik coğrafyası değişiyor, ama resmi toplum eski hari-

tasının değişmesine razı olmuyordu. Bu durum, yeşeren filizlerin başlarını yeniden toprağa doldurmaya zorlayarak gelişmeyi çarpıttı. Toplumsal bir paylaşmaya dayalı yükselme sürecine girilmeyince bireyleşme alabildiğine arttı. Bu ise

Değişim son 15 yılda ekonomik etkenler karşısında daha sarsıcı etkiler yaşatmaya başlamıştır. Bu süreç boyunca toplumun geçirdiği "kimlik bunalımı" bütün toplumsal düzeylerde olduğu gibi kültür düzeyinde de geçerliydi. Çünkü değişim, sürekli bir değerler aşınmasıyla içiçe yürüyordu.

ortak bir kültürün vereceği denetim ve disiplinden yoksun, başkaları pahasına bir bireyleşme idi.

Toplumsal süreçler, değişik ve hatta çelişik yöntemler içeren karmaşık yumaklardı. Bir süreci baştan sona olumlu ve olumsuz diye değerlendirmek

Geleneksel yapıdan kaynaklanan bir çok değer kayboldu, ama toplum bunların yerine yeni değerler koymadı.

bu bakımdan yanlıştır. "Olumlu" veya "olumsuz" demek için belli bir gelecek perspektifinden olaya bakmak gerekir. Demokratik bir perspektiften bakıldığında, geçtiğimiz dönemi, olanca kar-

gaşalığa rağmen, büsbütün olumsuz sayamayız. Bir yaşam üslubu olarak tanımladığımız kültür iyice kabalaşmıştı, ama hiç değilse varolan durumun daha sahici bir göstergesiydi de.

Robert Redfield'e göre bir toplum, bu sınıflardan biri veya birkaçına sahip olmakla ancak medeni bir toplum olabilir. Medeni toplumlar, karakteristik hayat stilleri ve ilişki şekilleri ile kendilerini gösterirler.

Bir kültürü egemen kurum yönünden sınıflandırmak uygundur. Örneğin, endüstrinin ve tanımının egemen olup olmadığı bakımından kültürler ayrılabilir. Amerikan kültürünün ekonomik kurumları, eski Çin kültürünün aile kurumu karakterize eder veya şehir ya da kültürleri de böyle ayrılabilir.

Değişik kültürlerin kapsadığı özellikler, birbirinden farklıdır. Örneğin ahlak, kültürün bir unsuru ve yönüdür. fonksiyonu tüm toplumlarda aynıdır. Fakat ahlak kurallarının özellikleri toplumdan topluma değişebilir. Hiç şüphesiz hiç ahlak sistemine ait bir takım evrensel değerler vardır.

Kültür unsurlarının aynı olması ve fonksiyonel bakımdan bu kültürde bunların birbirine benzer olmasına insan biyolojisindeki benzerliğin elbetteki etkisi vardır. Zaten genel olarak insan ve kültür arasında zorunlu bir ilişki vardır.

Kültür insanı coğrafyaya bağlı kıldığı gibi, coğrafyanın sınırlandırmalarından da kurtarır. Örneğin çağdaş hayatı insanları kışın ve yazın etkilerine karşı korur. İnsan sıcaklığı üretebildiği gibi, soğukluğu da üretebilmektedir. Tüm bu değişiklikler kültürün bir sonucudur. Kültürün değişmesi, kendini yenilemesinin insan hayatı üzerinde oynadığı roldür. Böylece her toplum kendi kültüründe kendi hayatında yaptığı değişimlerle birbirine benzer ya da benzeemez.

Toplumlar arasında kültür doğrudan doğruya insanın emeğinin karşısında çıkan bir olgudur. Toplumun olmadığı yerde kültür olamaz.

Kültür, doğanın yarattıklarına karşılık insanoğlunun yarattığı herşeydir.

Halk Oyunları İle İlgili Hedefler ve Öneriler

Ahmet ŞENOL

Araştırmacı

Halk oyunlarımızın derlenmesi - araştırılması arşivlenmesi yapılması gereken acil bir çalışmadır. İl ve ilçe bazında oyunların adları ve bunların anlamları varsa ortaya çıkışıyla ilgili hikâyeleri - dil açısından incelenmesi - görün-tülenmeli - imkanlar nisbetinde notaya alınması - kıyafet parçalarının gerçekçi bir biçimde araştırılıp, fotoğraflarının ve yapımlarının incelenmesi, patron-larının ve kullanılan işlemelerin - oyalara - nakışların tür, biçim ve anlamlarının araştırılıp, teknik özelliklerinin incelenmesi, halk oyunlarımıza eşlik eden çalgıların incelenmesi, bu çalgıların icra ettikleri müziklerin ölçülerinin belirlenerek tesbiti, varsa varyant-larının belirlenmesi gerekmektedir. Günümüz insanı tarafından değişik amaçlara varabilmek için öncelikle kullanılacak halk kültürü ürünlerinin derlenmesine hız verilmesi gerektiğini dileyerek, hedeflerle ilgili görüşleri sıralay-alım.

1. Öncelikle halk oyunlarını; faaliyet olarak yapan kişi-kurum ve kuruluşlarla, bu faaliyetten seyirci veya kısa süreli eğlence

aracı olarak boş zamanlarını değerlendirmeye yaralananlar diye iki grupta düşünmek zorundayız. Bakanlıkların faaliyet alanı olarak düşündükleri halk oyunları konusunda; okullar (ilk - orta - lise) (üniversiteler), Halk Eğitimi, gençlik merkezleri, komple dernekler, bazı kamu kuruluşları ile vakıflar ilgilenmektedir. Bu faaliyetin en yoğun bir biçimde yönlendirdiği yer okullar olmakta, bu konuda MEB Okul İçi Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesince her yıl, halk oyunları planlamakta, 76 İlde (önce illerde okullar arası) her kategoride düzenlenen yarışmalar, bilahare en az 14 Bölge Yarışmalarıyla 11 sayısı 16 adete indirilip, final yarışmalarıyla birinci-ikinci belirlenmektedir. İller bazında binlerce okulun iştirakiyle düzenlenen bu yarışmalar, MEB'ca çeşitli tarihlerde yapılan seminerlerde yetiştirilen, Halk Oyunları Jüri üyeleri vasıtasıyla denetlenmektedir. 1992 yılında Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Halk Oyunları ve Halk Müziği jüri üyeleri Yönetmeliği" hükümleri, bu yarışmaların planlı-programlı ve tarafsız bir şekilde

yapılmasını sağlamaktadır. 826'yı aşkın Halk Eğitim Merkezinde yapılan, diğer çalışmaların yanında, bu yerlerde (boş zamanları değerlendirmeyi amaçlayan bu faaliyetler) halk oyunları çalışmaları yürütülmektedir. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesindeki henüz kuruluşunu tamamlamamış ve alt yapısı olmayan Gençlik Merkezleri'nde, birtakım kursların yanında kısıtlı bir şekilde (spor ağırlıklı olduğu için), Halk oyunları faaliyetleri yapılmakta, Ankara, İstanbul ve İzmir'de bulunan yaklaşık 50-70 yakın komple Halk Oyunları Vakıf ve Dernekleri de, bu çalışmayı sürdüren kuruluşlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Milliyet gazetesinin okullar bazında, Sağlık Bakanlığının Sağlık Meslek Liseleri ile ilgili olarak, Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü'nün yurtlar bazında, düzenlediği halk oyunları çalışmaları ve yarışmaları, konuya ayrı bir anlamda kazandırmaktadır.

Halk oyunları ile ilgili çalışmalar üç üniversitemizde (İTÜ, Ege, Gaziantep) açılan konser-

vatuarlarda. Halk Oyunları Eğitimi ağırlıklı olarak verilmektedir. Diğer üniversitelerimizde; Ankara Üniversitesi DTCF'de Halk Bilimi Ana Bilim Dalı Başkanlığında öğrenimi yapılmakta ve halk oyunları dersleri teorik olarak üçüncü ve dördüncü sınıflarda okutulmaktadır. Aynı şekilde Çukurova Hacettepe ve Gazi Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakülteleri ile ilgili bölümlerinde halk oyunları teorik ders olarak okutulmakta, diğer üniversitelerimizde de bu konuda çalışmalar sürdürülmektedir.

Bütün bu açıklamalardanda görüleceği üzere halk oyunları ile ilgilenen kitle MEB faaliyetleri alanında bulunmaktadır. Nitekim 1979 yılından bu yana yapılan halk oyunları yarışmalarında kullanılan kriterler, bu değerlendirmeleri yapacak jüri üyelerinin yetiştirilmesi faaliyetleri, bir plan ve ders programı çerçevesinde bir yanda MEB, diğer yandan Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Konunun öğretimi açısından da zaman zaman anılan kurumlar, usta öğretici kursları düzenleyerek, halk oyunlarının daha dinamik ve sanatsal olarak yapılabilmesini sağlayıcı tedbirler almaktadır.

Halk oyunları ile ilgili 1987'de olaya tepeden bakıldığını kanıtlarcasına sahneye kadar olan çizgide, ne sorunlar var, ne yapılması gerekir, çözüm ne olmalı, bir tarafa bırakılıp, her zamanki gibi rüzgar ne taraftan esiyorsa, o tarafa savrulur.

"Halk Oyunlarının Sahnelenmesinde Karşılaşılan Güçlükler Sempozyumu" Ankara'da ODTÜ ile birlikte düzenlenmişti. Bu yanlışlık daha sonra yapılan (İTÜ Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı) bir başka sempozyum ile düzeltilmeye çalışıldı. Eksik sayıda uzmanın çağrıldığı, renkli fikirlerin tartışılmadığı bir sempozyum; adı, "Halk Oyunlarının Öğretiminde Karşılaşılan Güçlükler Sempozyumu."

Halk oyunları derleme çalışmalarının ciddi boyutta başlanıp, bitirilemediği günümüzde Kültür Bakanlığı'nca, Ankara'da bulunan komple derneklerin oynadıkları SİLİFKE ve ARTVİN yöresi Halk Oyunları Öğretici Kursu açılmış, mini kurslarla usta öğretici yetiştirilmeye çalışılmıştır.

Bütün bunlar gösteriyor ki; faaliyeti yürüten başkası, faaliyete muhatap kitle başkası, bu arada yapılmak istenen de, bu kitlelerle diyaloğu olan Kamu Kuruluşlarını devre dışı bırakmaktır. Bu; hem işin yozlaşımı açısından, hem de devletin imkanlarını ve otoritesini yanlış kullanmak açısından sakıncalıdır.

SONUÇ

Kültür Bakanlığı'nın eğitimle ilgili biriminin, eğitim amaçlı olarak halk oyunları ile ilgili çalışma yapması son derece sağlıklıdır. Ancak amaçlanan eğitim programı ve bu programın uygulanacağı kitleler açısından MEB'liği, diğer resmi kurum ve kuruluşlar ile mutlaka protokol yapıp, Halk Eğitim Merkezleri'nde, Kültür Müdürlükleri'nde, Milli Eğitim Müdürlükleri'nde,

veya gerekli görülen diğer birimlerde;

a) İlerdeki okul sayısı, bu okullardaki halk oyunu çalışmalarının durumu, kaç öğrencinin bu çalışmalara (yaklaşık) katıldığı, ihtiyaç hissedilen öğretici sayısı, tesbit edilmelidir.

b) İhtiyacın belirlenmesinden sonra devlet imkanları gözden geçirilerek, düşünülen usta öğreticinin kaç yılda yetiştirileceği ve maddi desteğin nasıl sağlanacağı ile diğer imkanların ne olabileceğinin planlanıp belirlenmesi uygun olacaktır.

c) Bu kurslardaki ders programının ne olacağı, kimlerin ders vereceğinin saptanması gerekmektedir. (Ders programlarında Genel Halk Bilimi-giyisi-oyun-mozikleri-ritmoloji-sahne teknikleri-eğitim psikolojisi-kültür-anatomi, hareket bilgisi, antropoloji ile halk edebiyatı v.b. olmalıdır. Kültür Bakanlığı MEB'liği, ile gereken koordinasyonu sağlayarak (okul öncesi, ilk-orta-lise-yüksek ve yaygın eğitim kurumlarında, mahalli ve komple dernekler, gençlik merkezleri ve halk eğitimlerde), ihtiyaç hissedilen usta öğretici sayısının, öğrenim için gerekli ders programı ile bölgesel planlanabilecek kurslarda görevlendirilebilecek öğreticilerin belirlenmesi, üniversitelerle işbirliğine gidip, aynı programın onlarla da birlikte yapılmasının sağlanmasının, daha sağlıklı bir "Halk Kültürü Politikası"nın oluşturulması açısından gerekli olacaktır. ■

İlmek İlmek Halıda Sivas

Haliya gönül vermiş, renk cümbüşü içinde parmaklarını dans ettirmiş olan gelmiş geçmiş halı ustaları gibi bugün de halı sevdalıları bulunmakta ve nefis halılar dokumaktadırlar.

Fatma PEKŞEN

Siz, Sivas'lı bilir misiniz? Divriği, Ulucamii ve Şifayesini, Balıklı Kaplıca ve Kungal köpeklerini? Ya Hafik Gölü'nü, Şarkışla Kilimi'ni? Ya Veysel'in sazını, Sarısözen'in türkülerini? Gürün Şalı'nı duydunuz mu? Abdül Vehhabi Gazi'yi Sıcak Çermiği bilmişliğiniz var mı? Sizin cebinizde Sivas hatırası ağızlık veya kaleminiz var mı? Ya bayram sabahları minnacık eller (*) "Memmecim gıllığı" için sıcak sıcak açıldı mı?

Kim Sivas'ın kışı uzun, havası soğuk demiş? Elmas elmas parlayan karçiçeklerine benzeyen sıcacık insanlarını bildiniz mi? Sivas çorabının nakışlarında gizlenen Celal Oğlan türküsünü duydunuz mu?

Halicilik sanatı oldukça zor ama son derece zevkli bir iştir.

Renklerle uğraşmak, sabırla zaferi buluşturmak bir eser meydana getirmek güzel bir şeydir.

Hiç Sivas bıçağınız, Sivas halınız oldu mu?

Hangi birini hangi güzelliğini anlatayım senin Sivas'ım? İlmek ilmek Sivas halılarıyla söyleşelim hep beraber isterseniz...

Halının tarihçesine baktığımız zaman insanlık tarihi

yapıldığı bildirilmekte, bazı lahit ve kral mezarlarında halı parçacıklarına rastlanmaktadır.

Dünyaca ünlü halıların başında Türk halıları gelir. İpek halıdan sonra ikinci sırada Sivas halıları vardır. Özelliği, Orta Asya'dan geldiği zannedilen

kadar eski olduğunu görüyorsunuz. Türklerin ilk yurdu olarak sayılan Ergenekon'dan çıktıkları zaman halı varmış. Bazı kitabelerde halı dokumacılığının

Türk Düğümü'de denilen "kapalı düğümle" dokunmuş olmasıdır. Halıcılıkta kapalı düğümden başka "Gördes düğümü"de denen açık düğüm kullanılır. Sivas

halılarında hep "Türk Düğümü" kullanılmış olup 1 metrekareye 360.000 düğüm düşer. Bir halının dokunması 6 ayla 1 yıl arasındadır.

Halı dokunurken sarma tezgah kullanılır. "Bünyan halısı"nın dokunduğu germe tezgah ile kilim, cicim dokunan yer tezgahlarında olur ki, Sivas halısında kullanılmaz. 2 tane demir çubuk, varalgene (Dokunan çözüğü ipini birbirinden ayırmaya yarıyor) kırkit, makas, tarak, çözüğü ipi, yün ipi, kalın atkı, ince atkı ve desenler olunca halı dokunmaya hazır demektir.

Eskiden olduğu gibi öyle toprak boyalarla, kök boyalarla iplerin boyanma sorunu yok. Modellerde, ipliklerde, el sanatları merkezlerinden. Halk Eğitim merkezlerinden alınabiliyor. Renkler oldukça zengin olup, hazır, boyanmış ipler alınarak tezgahlarda halıcılık yapılıyor.

Sivas Belediyesi'ne ait Halıcılık atölyesi ile Halk Eğitim merkezine ait iki halıcılık atölyesinde dokunduğu gibi oldukça kaliteli olan bu halılar evlerdeki tezgahlarda da dokunabilmektedir. Halıcılık sanatı oldukça zor ama son derece zevkli bir iştir. Renklerle uğraşmak, sabırla zaferi buluşturmak bir eser meydana getirmek güzel bir şeydir.

Desenlerde de titizlik gösterilen halılar, oldukça değerli olduğu gibi özelliği açısından da pahalıdır. Sıradan halılara nisbetle üç dört kat fazla paraya satılan halıları satın alıp sermek ayrı bir zevktir.

Desenlerin en ilginç Viyana ve Yedi Dağın çiçeği denen zor desenler olup, Lalezar, Toplu,

Sabırtaş, Altı sicil, Osmanlı sarayı, Yıldızlı, Küçük seccade tipi diye adlandırılanları da mevcuttur.

Dünyaca ünlü halıların başında Türk halıları gelir. İpek halıdan sonra ikinci sırada Sivas halıları vardır. Özelliği, Orta Asya'dan geldiği zannedilen Türk Düğümü'de denilen "kapalı düğümle" dokunmuş olmasıdır. Halıcılıkta kapalı düğümden başka "Gördes düğümü"de denen açık düğüm kullanılır. Sivas halılarında hep "Türk Düğümü" kullanılmış olup 1 metrekareye 360.000 düğüm düşer. Bir halının dokunması 6 ayla 1 yıl arasındadır.

Sipariş üzerinden çalışıldığı gibi, turistlere yönelik heybe, sandalye, araba minderleri, isimlik (Minyatür Halı Tezgahı) gibi eserlerde yer verilmektedir.

Halı satıcıları ve öğretmenleri diğer halılarla aynı kefeye konul-

masına şiddetle karşı çıkıp "alıcılar evlerine üç dört tane sıradan halı alacaklarına bir tane Sivas halısı alıp sersinler yeter" demektedirler.

Halıya gönül vermiş, renk cümbüşü içinde parmaklarını dans ettirmiş olan gelmiş geçmiş halı ustaları gibi bugün de halı sevdalıları bulunmakta ve nefis halılar dokumaktadırlar.

Hak ettiği noktada olmayan Sivas halılarını görmek, Sivas'ı tanımak istiyorsanız buyrun gelin. Şifaiye'yi, Ulucamii, Gökmedrese'yi gezin. Birer ağızlık ve kalem alın; dostlarınıza da hediye edin. Ağızlıkları evinizin bir köşesine, Sivas'taki dostluğu, sıcaklığı da gönlünüzün bir köşesine yerleştirin. Sivas hatırası kalemlerle de güzel yazılar yazın.

Halı bizim, kilim bizim, tas bizim,

Töre bizim, sevinç bizim, yas bizim,

Mardin, Konya, Erzincan, Sivas bizim,

Ne güzel ülkesin canım Türkiyem!

(* Memecim gülüğü, Sivas'a has bir şeker çeşitidir. Bayram sabahları küçük çocuklar, kapı kapı dolaşıp hem el öpüp bayram kutluyorlar, hem de şekerlerini isterler. Ciklet, balon veya parada verilse adetin adı Memecim gülüğü'dir.

Türk Halk Oyunlarının Akımlar İçindeki Yeri ve Önemi

Ahmet ÇAKIR

Kültür Bakanlığı HAGEM Halk Müziği ve Oyunları ŞubeMdr.

Insanları birbirine yakınlaştıran, arkadaşlığı, dostluğu, kardeşliği, sevgi ve saygıyı öğreten milletin birlik ve beraberlik duygularının gelişmesini sağlayan Halk Oyunlarıdır. Halk oyunlarının insan hayatında önemli bir yeri vardır.

Bilim adamlarının söylediği gibi dans, insanların meydana getirdiği ilk sanat koludur. Dansda ince zeka, coşku vardır.

İlkel insanlar duygu ve düşüncelerini anlatmak için çevresindeki görebildiği canlı varlıkları çeşitli mimik ve vücut hareketleriyle taklit etmeye çalışmıştır. Bu mimik ve hareketler zaman içinde oyuna dönüşmüştür. İlkel insanlar Güneş'e, Ay'a, Su'ya, Rüzgar'a, Ateş'e, Dağ'a, Taşa Hayvanlara tapmış bunları kutsal varlık olarak tanımış, onları hoşnut etmek, gönüllerini almak ve yardım etmek için ayinler yapmış ve dans, dini ayinlerden doğmuş ve uzun zaman dini mahiyette kalmış daha sonra din dışı oyunlar haline gelmiştir¹.

Demek ki dansların oynanabilmesi için belli bir sebebin olması gerekiyor. İnsanlar durup dururken dans etmemişlerdir. İnsanın var olduğu andan itibaren oluşan dans,

başlangıçtaki dansın meydana gelişi (dini ayinler ve törenler) nedenlerinden uzaklaşarak günümüze gelinceye kadar çeşitli evrelerden geçerek (çok tanrılı dinlerden tek tanrılı semavi dinlere geçiş savaşları, güçler, ticaret, sanayileşme vb.) değişime uğramıştır. Ancak çeşitli evrimlerden geçmiş olan bugünkü danslarda, eski dansları yansıtan izlere rastlamak mümkündür².

Aydın-Çine Yeniköy Semah Topluluğu

İşte geleneksel Türk Halk Dansları'nın oluşmasına neden olan evrelere kısaca bakacak olursak; bu evrelerden birincisi Orta Asya Kültürü, ikincisi İslami Kültür üçüncüsü Anadolu Kültürü ve dördüncüsü Batı (Avrupa) Kültürüdür.

Türklerin eski yurdu Orta Asya'nın ve Şamanlığın Anadolu Türklerinin Kültürü üzerinde

geniş ölçüde izlerine rastlanmaktadır. Hemen belirtelim ki; Şamanlık bir din değildir. Daha çok sağaltma (iyileştirme) uygulamalarına dayalı bir inançlar bütünü olan bu uygulamaların Şaman veya Kam adı verilen kişilerce yapılmasıdır.

Şamanizm'in Orta Asya'ya girişinin IV. ve V. yy.'lardan sonra olduğu düşünülmektedir. Türklerin

Şamanist uygulamaları bünyelerine aldıktan sonra uzun süre Şamanist uygulamalar ile içli dışlı bulunmaları sonucu pek çok Türk adet, gelenek ve göreneğinde Şamanist izleri bulmak mümkün olmuştur. IX. yy.a yaklaştıkça Türkler arasında Şamanist uygulamaların yaygınlık kazandığı görülmektedir.³

Nispeten genç bir devirden itibaren varlığını kabul edebile-

ceğimiz Şamanizm'in

İslamiyet'i kabul dönemine kadar yaşadığı Türklerin İslamiyet öncesinde benimsemiş oldukları Budizm, Zerdüştilik, Mazdoizm ve Maniheizm benzeri muhtelif dinlerin kabulünden sonra bazı Türk halkı tabakaları arasında etkinliğini sürdürdüğü

şüphesizdir.⁴

Türkler kendilerine özgü bir doğacılık olan Şamanlık dışında değişik etkenlerle çevrelerinde karşılaştıkları dinlerden bir çoğuna girdikleri halde bunlardan en sürekli olanı ve ulusal kültürü en çok etkileyeni İslamiyet olmuştur.⁵

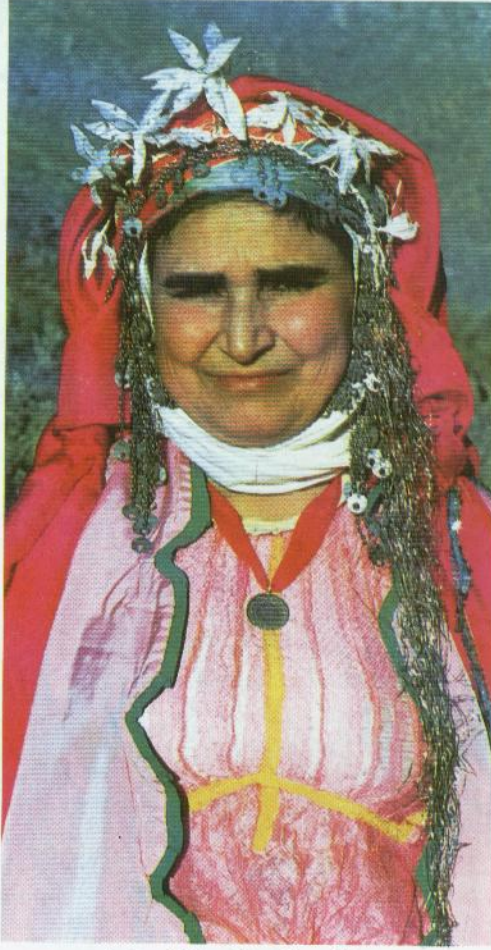
Türkler İslamiyetle VII. yy.ın birinci yarısı henüz dolmadan İran'ın Arap ordularınca fathedilmesini (642) izleyen yıllarda karşılaşmışlar ve 941 tarihinde de Türklerin İslamlaşması hızlanmıştır.

Oğuz Türklerinin İslam topluluğu içerisinde Selçuklular adıyla devlet kurduktan sonra Anadolu'ya yerleştikleri yüzyılda, İslam dini ve düşüncesi tarihinde yeni bir döneme girilmiştir. Türkler'in Anadolu'ya gelişleri ile bu yeni yurtlarında İslamiyetin inanç kısmı dışında, günlük hayata uygulama ve değer yargıları yönlerinden değişik bir içerik ve nitelik kazandığı görülür. İslam öncesi Türk dini inanış ve değerleri, yani doğacılık olan Şamanizm ile İslami inanç ve görüşler birleştirilirken Anadolu'da yaşamış olan eski dinler de aynı oranda olmasa bile bu birleşmede etkili olmuşlardır.⁶

Bu kültür alışverişi sonucu diğer İslam ülkelerinde olduğu gibi Anadolu'da Tarikatlar ve buna bağlı olarak Tasavvuf adı verilen akım meydana gelmiştir.

Ben din bilimci değilim, dinin bir alt dalı olan tasavvuf konusunda da uzman değilim. Ancak konumun gereği tasavvuftan kısaca bahsetme gereğini duyuyorum.

Sözlük anlamı "sofulaşma, gönlünü Allah sevgisine bağlama" olan tasavvuf, evrensel bir bakış açısidir ve elbetteki birdenbire ortaya çıkmamıştır. İslamiyetin ortaya çıkışından önce de "gönlünü Allah sevgisine bağlayanlar" ve bu uğurdaki çalışmalarını eylem ve düşünceleriyle tarih sayfalarına isim yazanlar muhakkak ki vardı. "Gönlünü Allah sevgisine bağlama"yı bize anımsatabilecek en yakın açıklamayı "Mistizm" teriminde bulabiliyoruz. Anne.. arie Schimmel. Mistizm sözcüğünün eski Yunanca'da "göz-

*Aydın-Söke Güzelnbey Köyü
Türkmen Kadın Başı*

leri kapamak" anlamına gelen "myoin" sözcüğünden geldiğini belirtmekte ve mistizm de bilinen yollardan giderek ya da zihin işleterek erişilemeyecek bir şeyin varlığından söz etmektedir.⁷

İnsanoğlu gerçeğe, varlığın özüne (hakikate), salt görünen, bilinen yollarla ulaşamayacağını farketmiş ve gözlerini kapatarak (zahirden soyutlanarak), iç aleminde sezgileriyle hakikati bulmaya çabalamıştır. İşte bu çabalar birikerek mistizmi ortaya çıkarmıştır.

Türkler daha önceki konularda belirttiğimiz gibi herşeyde var olan kutsal güç "lengri" yada "gök (kok) lengri" inancıyla İslamiyetin Arap Dünyasına tanıtmaya çalıştığı "tek tanrı" inancını kolaylıkla benimsemişlerdir. Ancak yaşam tarzları gereği bugün "insan hakları" diyerek tanımladığımız prensiplerin pek

çoğu Türk töresinde, günlük yaşantısında geleneklerle benimsenmişti. Bu ilişkilerin temelinde sevgi bulunmaktaydı. Kutsal güce, yüce yarıdana da sevgi ile bağlıydılar. Ve zulmetmek Türk mizacına aykırıydı. Ne yüce yaradan ne de kulları zulmedici olamazdı. Bu nedenle Türkler Tanrı'ya korku yerine sevgi ile yaklaşmışlardır.

İslam alemince tüm bilgiyi içerdiğine inanılan İslamiyetin yüce kitabı "Kur'an", düşüncenin başıboş kalıp kaybolmasını önleyen bir "mihenk taşı" olmuştur. "Hakikat adını verdiğimiz değişmezliklere ulaşabilmenin görünen şekliyle Kur'an-ı okumak (başlama noktalarını bulabilmek) ile görünmeyen - iç- (batın) anlamı olduğu kanısına varmışlar ve bu nedenle iç anlamlarına ulaşarak hakikate erişmeye çalışmışlardır. İşte bu çabaların birikimi İslam'da Tasavvuf'un oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Tasavvuf, insanı mutlak yaratıcıya ve mutlak hürriyete kavuşturan bir hikmet yolu, bir vecd ve doyun yoludur. Geçmiş ve geleceği içeren bu yolun başı, insanı uyaran kalbi sezgi, sonu da herşeyi kaplayan ilahi bilgi ve sevgidir.

İslam dünyasının tarihi geçmişinde tasavvuf'un ortaya çıkışını belirleyen şartlar, tasavvuf'un fikir temelleri, çeşitli tasavvuf okullarının meydana gelişi ve nihayet tarikatların ortaya çıkış süreçleri bugün artık çok iyi bilinmektedir.

XIII. YY. Anadolu'daki dini hayata bakıldığında Selçuklu Devletinin hem en parlak, hem de çöküş dönemlerini içeren bu yüzyılda büyük bir canlılık göze çarpar. Evvelce dediğimiz gibi felsefi ve dini bir akım olan tasavvuf, düşünce hayatına egemen olmuştur. Bunun yanında, kalenderlik Mevlevilik ve Bektaşilik gibi Anadolu'ya özgü yeni tarikatlar etkinliklerini sürdürmektedirler.

Bu tarikatların inanç ve felsefeleri hakkında dinbilimciler ve tasavvufçular çeşitli araştırmalar, incelemeler yapmışlar ve önemli eserler vermişlerdir. Tarikatların inanç ve felsefi yönlerini açıklamak

hem bizim haddimizi hem de zamanımızı aşacaktır. Bu konu ayrı bir inceleme konusudur. Bu nedenle esas konumuz olan dansın tarikat içindeki yeri ve önemine değinmek istiyorum.

“Semalı” sözü Arapça “Sema” ya da “Sıma” köküne dayanır. “İşitmek, güzel ve iyi şöhret, anlayışı duymak” anlamına gelir. Terim olarak müzik ezgilerini dinlemek, dinlerken vecde gelip devinmek, kendinden geçip oynayıp dönme demektir.

“Sema” köküne dayanan sözlük Türkçe’de “sema” ve “semah” biçimlerinde iki ana söylenişe ayrılır. Her söyleniş birbirinden ayrı iki dans biçiminin adı olur.⁸ Semah, Samah, Zamah gibi halk tarafından telaffuz edilen dans Alevi-Bektaşî tarikatının, Sema ise sünnî ve mevlevî tarikatlarının dini danslarının adıdır.

Bütün tarikatlar ve bu tarikatların içinde yer alan tasavvufçular Sofiler soma'nın yanı sıra dansın insanı Tanrı'ya yaklaştıran ve yükselten bir özelliği bulunduğunu varsayarlar. Şiir ve müziğin insan ruhuna yaptığı etkiyi bilen tasavvufçular Sofiler çok eski dönemlerden son seri sema'nın İslam'a uygun olduğu, Fıkıhçılar-Kelamcılar ise, haram olduğu konusunda ayrılıklara düşmüşlerdir. Bu konuda bir çok yorum ve tartışma vardır.⁹

İslam dini ne kadar tabii (doğal) ve fitri (yaratıcı) ise musiki ve dans da o kadar tarihi ve fikridir. Müziğin ilkel maddesi olan dans ses ve ölçü Allah tarafından yaratılmış ve insan ruhuna yerleştirilmiştir. Allah tarafından insan ruhuna yerleştirilen bu duyguyu söküp atmamak mümkündür.¹⁰

Türklerde dansın öteden beri daima önemli bir yeri olmuştur. Çoğu zaman özellikle Osmanlı din adamları tarafından dışlanmış olmasına rağmen, zaman zaman da halk tarafından çok önemli bir olay olarak kabul görmüştür. Geleneksel danslarımızın tarihsel süreç içerisinde en çok ilgi toplayan bölümü meydanlarda oynanan davul-zurna eşliğindeki dizi ve dairevi geleneksel

danslar olmuştur.

Saraylarda ve divanlarda kümenmiş çengi, köçek gibi meclis oyunları yanında halk içinde, Alevi-Bektaşî, Rufai ve Mevlevî dansları gibi tarikat ve mezhep dansları olan sema ve semahlarda bulunmaktadır.

Gizli yerlerde “Cem törenlerinde” oynanan Alevi-Bektaşî semahlarıyla meydanlarda oynanan geleneksel dansların birbirleriyle olan ilişkileri ve bazı benzerlikler taşımaları önemle saptanmıştır.

Çünkü her iki dans türü (tasavvuf-dini danslar ve geleneksel danslar) da Türk danslarının kökenlerinden meydana gelmektedir.¹¹

Çinlilerin Türkler hakkında yazdıklarından öğrenildiğine göre, Hunlar, Göktürkler günümüzdeki “Sema (Semah)” danslarına benzer danslar oynar, raksar (danslar) yaparlardı. Bu raksardan birinin adı “Aslan Raksı (dansı)”ydı. VI ve VII YY.da Çin’de hüküm süren Türk soyundan gelme Tapgaç’lar “Kamilk Ayini”ni yaptırırlardı. Hükümdar ve soydaşları, Çin’de bilinmeyen ve hoş görülmemeyen bir tarzda gök ayini sırasında raks ediyorlardı.

Ayin sonunda kadın kam’arşamanlar davullar çalarken Tapgaçlar da doğu cihetinde yükselen kurban taşına doğru secde etmekte idiler. MS 509 yılında Batı Türk Hakanına Bizans elçisi olarak gelen Zemarkhos Semerkand’da Göktürk kamlarının davullar ve çingirdaklar çalarken ateş etrafında döndüklerini görmüştü. Türk kamlarının raksı Kaşgarlı’nın “çığır” dediği kamatin (Dünyanın) dönen çarkını andırmaktadır. Dini olsun olmasın bütün Türk rakslarında bu dönüş görülür.

MS VI. ve VII. yy.larda Çin kaynakları Göktürklerin bir ayak ile hareketli bir mihrer teşkil eden bir top üstünde durarak muavezene (denge) için kollarını yana kaldırıp diğer ayakla fırtına gibi döndüklerini anlatır. Yine Çin’li şairler Göktürk kızlarının raksını (sema etmesini, sema’ın yapmasını) anlatıyordu. “Döne döne raks eden kızlar gönülünüz sanki bir saz, elleriniz sanki bu dümbelek, sazlar ve dümbelekleri

çalınca kollarınızı açtınız. Döne döne durmadan dönerek, kar fırtınası gibi tek ayak üstünde sola ve sağa hiç durmadan bin kere döndünüz, on bin kere döndünüz.” Başka bir şair de şöyle diyordu; “Gözde daldan düşüp titreyen yaprak gibi, kış rüzgarına tutulup döndüler, sanki gök kuşağı gibi bir hafif kumaş idiler. Gökte fırtınalı bir rüzgar gibi döndüler. Bu ne zaman başladı, ne zaman bitecek”¹²

Bu çok hızlı dönüşleri bugünkü sema ve semahların yeldirmesi (pervazi) dışında düşünemeyiz. Gerçekten sema ve semadaki yeldirmelerin temelini bu çok hızlı dönüşler oluşturur.

İşte bu geleneksel danslara Türk mutasavvıfları-sofileri ön ayak oldular.¹³

NOTLAR

1. Ahmet ÇAKIR : *Uygur Türk Hayvan Motif. Halk Oyunları* Ankara 1991-2 Kültür Bakanlığı Halk Kültürü Araştırma Yayınları, S.163, 19 s.
2. Halk Oyunlarının Korunmasının Önemi, Milli Folklor, C.1, Yıl 2, Sayı / 1990 S.43
3. Yrd. Doç. Dr. Belkis TEMREN, Bektaşîliğin Eğitsel ve Kültürel Boyutu, Ankara 1994, S.12 T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Kültür Bakanlığı Yayınları Başvuru Kitapları Dizisi 25
4. Prof. Dr. Ahmet Yaşar OCAK, Bektaşî Menkıbelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri, Enderun Kitabevi, 1933 / S.2
5. Prof. Dr. Şerafettin TURAN, *Türk Kültür Tarihi*, Ankara, 1994, Adalet Matbaası, Bilgi Yayınevi, S.110
6. Prof. Dr. Şerafettin TURAN a.g.e. /s.117 - Yrd. Doç. Dr. Belkis TEMREN, Bektaşîliğin Eğitsel ve Kültürel Boyutu Dipnotu
7. Prof. Dr. Şerafettin TURAN a.g.e. /s.117 - Yrd. Doç. Dr. Belkis TEMREN, Bektaşîliğin Eğitsel ve Kültürel Boyutu Dipnotu
8. Fuat BOZKURT, *Semahlar (Alevi Dinsel)*, İstanbul, 1990, Başaran Matbaası, Cem Yayınları, S.15
9. Doç. Dr. Süleyman ULUDAĞ, *İslam Açısından Musiki ve Sema*, Bursa, 1992, II. Baskı
10. Doç. Dr. Süleyman ULUDAĞ, a.g.e. S.14
11. Şerif BAYBURT, *Anadolu Kültürleri ve Türk Halk Dansları*, Ankara, 1995, Yeni Doğu Matbaası, S.75
12. Emel ESİN, *Türk Edebiyatı Dergisi*, Aralık 1974, Sayı 30, S.12-13
13. Nejat BİRDOĞAN, *Anadolu’nun Gizli Kültürü Alevilik*, Hamburg Alevi Kültür Yayınları, 1990, S.447-448

FOLKLOR VE

Milliyet Gazetesi

Gazetemiz, 1966 yılından beri aralıksız olarak "Milliyet Türkiye Liseler arası Müzik ve Halk Oyunları Yarışması"nı düzenlemektedir.

Bu organizasyonun amacı, gençlerimizin boş zamanlarını değerlendirmek, onları geleneksel kültür varlıklarımızı araştırmaya yöneltmektir. Halk oyunları ve Halk Müziği dallarında gerçekleştirilen "Milliyet Türkiye Liselerarası Müzik ve Halk Oyunları Yarışması" Milli Eğitim Bakanlığı'nın izniyle yapılmaktadır. Yarışma eleme ve final olmak üzere iki aşamada düzenlenmektedir. Önce İzmir, Adana, Ankara ve İstanbul'da elemeler yapılmakta, daha sonra yine İstanbul'da final yarışması gerçekleştirilmektedir.

Yarışmamızın en önemli koşulu, otantik değerlerden ödün vermemesidir. Halk Oyunları Yarışmamıza katılan topluluklar, figür ve giysi özgünlüğüne, oyun bütünlüğüne dokunmaksızın (modernize etmeden) oyunlarını sergileyebilmektedirler. Oyunlar sırasında hiçbir şekilde mizansen yapılmamakta, ancak seyirlik oyunları özgün yapısına uygun biçimde oynanabilmektedir.

Yarışmacı topluluklar dilerlerse, yöreleri ile ilgili folklor verilerinden bir veya birkaçını seçerek araştırma yapabilmektedirler. Bu veriler, yalnız oyunlarla ilgili olabileceği gibi halk inanışları, el sanatları, halk mutfağı, halk hekimliği, gelenekler, halk müziği vb. gibi folklorun konusuna giren unsurlardan biri olabilmektedir. Milliyet Gazetesi, bu dalda yarışmaya katılan ve en başarılı araştırmayı yapan topluluğa "Halkbilim" ödülü vermektedir.

Milliyet Gazetesi Halkla İlişkiler Müdürlüğü

Yarışmamızın en önemli koşulu, otantik değerlerden ödün vermemesidir. Halk Oyunları Yarışmamıza katılan topluluklar, figür ve giysi özgünlüğüne, oyun bütünlüğüne dokunmaksızın (modernize etmeden) oyunlarını sergileyebilmektedirler.

Bir yıl önce "Milliyet Türkiye Liselerarası Halk oyunları Yarışması"na katılarak türlerinde birincilik alan topluluklar (ve okullar) yarışmaya katılamamaktadırlar. Bu okullar yarışmaya ertesi yıl yeniden girebilmektedirler. Ancak, İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana okulları önceki yıl birincilik aldıkları yörenin dışında başka bir yöreyle yarışmaya katılabilmektedirler. Elemelerde her topluluk kendisine en yakın yarışma merkezinde yarışabilmektedir. Finale aynı yöreyle en fazla iki topluluk kalabilmektedir. Biri, yöresinde en yüksek puanı alan topluluk, diğeri de aynı yöreyle yarışmaları İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana'dan yarışmaya katılan o ilin okulları arasında en yüksek puan alan topluluk olmaktadır. Yarışmaya katılanlar arasında bir yöreyi bir tek topluluğun temsil etmesi durumunda, topluluğun mutlaka finale kalabilecek seviyede puan alması gerek-

mektedir.

Milliyet Halk Müziği Yarışması, "En Başarılı Kız Solist" ve "En Başarılı Erkek Solist" dallarında yapılmaktadır. Okullar bu dalların birine ya da ikisine birden katılabilmektedirler. Topluluklar Halk Müziği yarışmamıza keman, klarnet, cümbüş gibi Türk Sanat ve Batı Müziği sazlarıyla katılamamaktalar, ancak, yöresel halk sazları eşliğinde ve Türkçe sözlü eserle katılabilmektedirler. Halk Müziği Yarışmamız tek aşamada yapılmakta ve değerlendirmeleri sadece Türkiye Elemelerinde alınan puanlar belirlemektedir.

"Milliyet Türkiye Liselerarası Müzik ve Halk Oyunları Yarışması"nda tüm değerlendirmeleri Milliyet'in belirlediği "Seçici Kurul" yapmaktadır. Bu kurulun üyeleri deneyimleri, bilgi birikimleri ve dallarındaki başarıları gözönüne alınarak ülkemizin en yetkin kişileri arasından seçilmektedir.

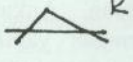

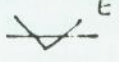
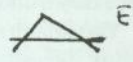
"Milliyet Türkiye Liselerarası Müzik ve Halk Oyunları Yarışması" sonunda dallarında başarı elde eden toplulukların okullarına çeşitli ödüller, Milliyet Başarı Plaketleri verilmektedir. Ayrıca zaman zaman bu başarılı okulların bir yada birkaçından oluşturan ekipler, yurt dışında ülkemizi temsil edebilmektedirler. Milliyet sponsorluğunda çeşitli yıllarda başarılı topluluklarımız Polonya'da, Fransa'da, İspanya'da Halk Oyunları dalında Dünya Birincilikleri elde ederek ülkemizi en iyi bir şekilde temsil etmişlerdir.

Milliyet Gazetesi, hiçbir maddi karşılık beklemeden verdiği bu hizmeti daha uzun yıllar, aynı düzeyli çizgide sürdürmeye kararlıdır. ■

Türk Halk Oyunlarında Hareketlerin Notaları (Oyun Alfabetesi 3)

Doç. Dr. Şenel ÖNALDI
İTÜ TMDK Çalgı Yapım Bölüm
Başkanı

El Tokuşturmaca Hareket Notası 6 Adettir.

	Eller Öne Karşıya	Yukarıdan Aşağı	Aşağıdan Yukarı
Kız Erkeğe Yumuşak			
Erkek Kıza Yumuşak			

Elin Yere Değmesi Hareket Notası 3 Adettir.

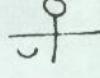
1. Eller Yerde

2. Sağ El Yerde

3. Sol El Yerde

Parmakların Notaları 5 Adettir.

1. Baş Parmak

1

2. İşaret Parmağı

2

3. Taharet Parmağı

3

4. Yüzük Parmağı

4

5. Serçe Parmak

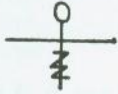
5

Parmakların Yere Değmesi Hareketleri Notası 42 Adettir.

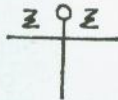
	İki El Önde	Sağ El Önde	Sol El Önde	Yanlara	Sağ Yana	Sol Yana
Beş Parmağın Hepsisi						
2, 3, 4, 5. Parmakların Hepsisi						
1. Parmak						
2. Parmak						
3. Parmak						
4. Parmak						
5. Parmak						

Titreme Hareket Notası 10 Adettir.

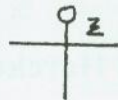
1. Göğüs Titremesi

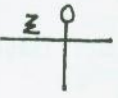
2. İki Kol Birlikte

3. Sağ Kolun Titremesi

4. Sol Kolun Titremesi

5. Sağ Elin Titremesi

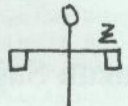
6. İki Elin Titremesi

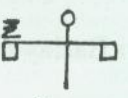
7. Sol Elin Titremesi

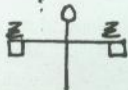
8. Sağ Omuzun Titremesi

9. Sol Omuzun Titremesi

10. İki Omuzun Titremesi

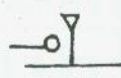

Çarpık Basma Hareket Notası 6 Adettir.

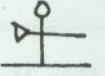
1. Sağ Ayakla
Çarpık Basma

2. Sol Ayakla
Çarpık Basma

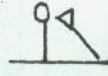
3. Solun
Soluna Basma

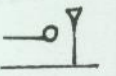
4. Sağın Sağına
Basma

5. Sağ Ayak 45°
Meyilli Basma

6. Sol Ayak 45°
Meyilli Basma

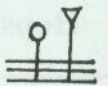

Topal Toplanma Hareket Notası 2 Adettir.

1. Sağ Topal Toplanma

2. Sol Topal Toplanma

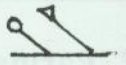

Eğik Toplanma Hareket Notası 2 Adettir.

1. Sağ Eğik Toplanma

2. Sol Eğik Toplanma

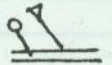

Yan Bir Ayak Boyu Toplanma Hareket Notası 2 Adettir.

1. Sağ Yana Bir Ayak
Boyu Toplama

2. Sol Yana Bir Ayak
Boyu Toplama

Topal Yürüyüş Hareket Notaları 2 Adettir.

1. Sağ Ayakla Başlayan

2. Sol Ayakla Başlayan

Omuz ve Kollar İçin Geri Hareket Notası 6 Adettir.

İki Omuz

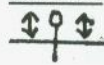
Sağ Omuz

Sol Omuz

İki Kol

Sağ Kol

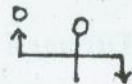

Sol Kol

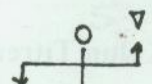

Omuzun Sağ İleri Sol Geri - Sol İleri Sağ Geri Hareket Notası 2 Adettir.

1. Sol İleri Başlayan

2. Sağ İleri Başlayan

Türk Halk Oyunlarının Bireyler Üzerindeki Fizyolojik ve Psikolojik Etkileri

Yrd. Doç. Dr. Şinasi ÜNAL

Maramara Üniv. Bed. Eğt. ve Spor Y.O.

T.H.O. Öğr. Üyesi

Bireyler üzerinde çok önemli etkileri olan Halk oyunlarımızla ilgilenen kimselerin fizyolojik ve psikolojik açıdan değerlendirilmeleri üzerine pek fazla bir çalışmaya rastlamamış olmamız bizi bu konuda bir çalışma yapmaya yöneltti

Halk oyunları oynayan kimselerin fizyolojik özelliklerini ve psikolojik şahsiyet parametrelerini araştıran bu çalışmada amaç halk oyunları oynayan 15-19 yaşlarındaki bayanların fizyolojik özelliklerini ve psikolojik şahsiyet parametrelerini belirleyerek ve bu özellikleri aynı yaş ve konumdaki hiç halk oyunu oynamayan ve herhangi bir spor dalı ile uğraşmayan bayanlarla karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkların tespit edilmesidir. Bu amaçla üç çalışma grubu ve bir kontrol grubu oluşturuldu. Gruplara fizyolojik özelliklerini belirlemek için Shuttle-Run testi, spirometre ile vital kapasite testi ile el, bacak ve sırt kuvveti testi uygulandı. Bu testler sonucu görüldü ki; hızlı halk oyunu oynayan kimseler arasında (örnek; Karadeniz yöresi halk oyunları), orta hızda oyun oynayan kimselere (örnek; Ağrı yöresi halk oyunları) benzer fizyolojik özellikler bulunmaktadır.

Tüm bu test ve değerlendirmeler sonucunda önce halk oyunları oynayan kimselerde bacak kuvveti, sırt kuvveti gelişmekte, vital kapasite artmakta, max O2 leri iyi, halk oyunları oynamayan kimselere göre daha dışa dönük, birçok arkadaşına sahip, yeni arkadaş grubuna daha çabuk uyum göstermekte psikotizm dereceleri düşük, nörotizmle ilgili problemleri daha az ve sosyal bakımdan daha iyi bir seviyededirler ve kendilerini topluma daha kısa zamanda kabul ettirmektedirler.

Halk oyunları oynayan kimseler kendi şahsiyet boyutlarına göre

hızlı-yavaş veya orta hızlı oyunlara yönelmektedirler. Bu yönelimde aile, çevre ve psikolojik etkenlerde önemli rol oynamaktadır. Yaptığımız araştırma sonucu özellikle büyük şehirlerde yaşayan insanlar şehir gürültüsünden, kalabalıktan ve çalışma hayatının olumsuz etkilerinden uzaklaşabilmek için halk oyunlarına yönelmektedirler. Bu vesile ile hem kendi öz kültür değerlerinin yaşatılmasına yardımcı olmaktadır hem de ruhen ve bedenen deşarj olarak kendi işlerine döndüklerinde daha başarılı olmaktadır. Halk oyunlarının bu önemli özelliği kendini öğrenciler üzerinde daha etkili olarak göstermektedir. Okul derslerinin yoğun olduğu bilinen öğrencilerin ders dışı faaliyeti olarak halk oyunlarına yönelindiklerinde tüm zihinsel yorgunluklarından arındıkları gözlenmiştir.

Hızlı ve orta hızlı oyun oynayan kimselerin max O2 leri ve vital kapasitelerinin ağır bir ritm ve yavaş hızda oynanan halk oyunlarını oynayan kimselere nazaran daha gelişmiş olduğu bulundu. Yine hızlı ve orta hızlı oyun oynayanların bacak ve sırt kuvvetinin hızı az olan oyunları oynayan kimselere ve kontrol grubuna nazaran daha fazla geliştiği bulunmuştur. El kuvveti testleri sonucunda bu özelliğin tüm araştıma grubunda birbirine yakın olduğu tespit edildi. Bu özelliğin geliştirilmesinin Halk oyunları ile direk bir ilişkisinin olmadığı anlaşıldı. Halk oyunları oynayanların şahsiyet boyutlarını belirlemek amacıyla araştırma grubuna Eysenck Şahsiyet Envanteri uygulandı. Bu envanterde grupların psikotizm (P), dışadönüklük (E), Nörotizm (N) ve yalan (L) ölçeklerine göre değerlendirilmesi yapıldı.

Gençler genellikle arkadaş edinmek, çevre edinmek, dışa açılmak ve sosyalleşmek için halk oyunlarına yönelmektedirler ve bu

sayede hem halk oyunlarını öğrenmek hem de yukarıda sayılan özelliklere sahip olurlar. Ayrıca halk oyunları grupları ile yurt dışı seyahatlerine katılarak kendi öz kültür değerlerini halk oyunları vasıtasıyla sergileme fırsatı bulurlar.

Tüm bu araştırmalar ve çalışmalar sonucunda gençlerin halk oyunlarına yönelmeleri; şu anki nesile geçmiş nesilin kültür değerlerini öğretmek ve yaygınlaştırılarak yaşatılması ve korunması bakımından çok önemlidir. Gençler bu yolla günümüzün zararlı alışkanlıkları yerine daha faydalı olan halk oyunlarımızı öğrenerek bu sayede yurt içinde ve yurt dışında düzenlenen festival, yarışma ve gösterilere katılırlar. İyi bir sosyal çevre ve arkadaş grubuna sahip olurlar. Ruh ve beden sağlıkları gelişmiş olup topluma ve ailelerine faydalı birer kimse olurlar.

Halk oyunları oynayanların diğer bir özelliği de spor branşlarında olduğu gibi gösteri ve yarışmalarının olması. Bu yarışma ve gösterilerden önce en az 6 ay kadar bir zaman süreci boyunca antrenman yapmalarıdır. Biz bu gerçekten yola çıkarak halk oyunlarının spor branşları arasına alınmasının çok yerinde bir karar olacağını yetkililerce göz önünde bulundurulmasını arzu etmekteyiz.

KAYNAKLAR

- 1- Akgün NECATİ : "EGZERSİZ FIZYOLOJİSİ" Ege Üniv. Rektörlüğü Yayınları. Ege Ün. Basımevi No:2 II. Baskı İzmir 1986
- 2- Baykurt ŞERİF : TÜRKİYE'DE FOLKLOR Kalite Matbaası Ankara 1976
- 3- Eysen CK.HJ. : DIMENSIONS OF PERSONALITY P.D. (LONDON) KEGAN, P. TRENCH, TRUBNER CO. LTD. BROADWAY HAUSE 68 - 74 CARTER LANE E. C. 4.
- 4-Köknel ÖZCAN : KAYGIDAN MUTLULUĞAKİŞİLİK. Altın Kitaplar Yayınevi 7. Baskı İstanbul 1986

Hakkari

Halk kültürü zengin bir hazine bu hazinenin en can alıcı, en gözde ve önemli kaynağı El Sanatlarımızdır.

El sanatlarımız insanın elini, gözünü, gönlünü sevgiyle birleştirerek meydana getirdiği değerlerdir. Üretilen her şeyde el emeği, göz nuru, alın teri vardır. O nedenle el emeği kutsaldır, insan emeğinin ve becerisinin en değerli eserleridir.

Hakkari ilimizde de El sanatlarının özellikle kilimciliğin yöre halkının sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamında çok büyük önemi ve değeri vardır. Asırlardır koyunlardan elde edilen yünler yöre genç kız ve kadınlarının maharetli elleri ile kilime dönüşür. Tamamen yün ve kök boyadan imal edilen Hakkari kilimlerindeki motifler, desenler ve renkler dokuyan insanın duygularını, düşüncelerine, sanatsal

Kök boya ile yünlerin boyanması

beğenilerini ve o andaki ruh halini aktarma aracı olmuştur. Dokuyan kadın o anda dile getiremediği açıkça anlatamadığı arzularını, isteklerini adeta kağıda döker gibi kilimine işlemiştir. Yaşadığı dönemin kötülüklerini kilimine koyduğu "kurt ağzı" ve "akret" motifi ile muhabbeti, sevgiyi ve sohbeti "muhabbet kuşları" motifi ile, erkekliliği, yiğitliği ve kavgacılığı "koç boynuzu" motifi ile dile getirirken bereketi,

Kilimleri

üretkenliği, mutluluğu "bitki ve çiçek figürleri" ile, "gelin kız" veya "eli belinde" adlı motifi ile de yine üretkenliği ve kısmeti ifade etmiştir.

Bunun gibi birçok duygu ve düşünce değişik motifler ve sembollerle anlatılmaya çalışılmıştır.

Hakkari'de kilim dokuması genç kızlar tarafından zevkle yapılan işlerdendir. Hakkari yöresinde dokunan kilimler onu dokuyan boyun veya aşiretin adını alır. Belli bir aşiretin adını alan kilim bir başka aşiret tarafından dokunsa da ilk dokuyan aşiret adıyla anılır (Herki kilimi, jirki kilimi) bunun gibi kilim üzerinde işlenen motife göre de isim alır. (Kırkgül, Gülhazar) gibi, çoğu zaman ilk defa motifi ortaya çıkaran kadının ismiyle anılır. (Gülsarya gibi) Hakkari kilimleri arka arkaya çift sıra halinde gerilmiş çözümlü ipliklerinin arasından atkı ipliklerinin çapraz olarak önden ve arkadan geçirilmesiyle dokunur. Çözümlü ve atkı sıklığı 230/dm. adettir. Bu sıklık kilimlerin kalitesini ve duruşunu etkiler.

Dokunan kilimlerde yörenin kendine özgü ve doğada yetişen bitki köklerinden elde edilen beş temel renk kullanılmaktadır. Kırmızı, Lacivert, Kahverengi, Siyah ve Beyazdır. Yeşil, Sarı ve Mavi renkler ise tali renkler olarak kullanılmaktadır. Kırmızı renk "Ronas" denilen bitki kökünden. Siyah ve Kahverenginin değişik tonları Yeşil Ceviz kabuğundan, Sarı sütleğen otundan Yeşil ise dere otundan elde edilmektedir.

Hakkari'de halen yaygın olarak üretilen en önemli desenlerden bazıları şunlardır: gülsarya, Lüleper, Şamari, Gülgever, Şımkubük, Kırkgül, Çanbezar, Sine, Halitbey, Gülhazar, Hevçeker'dir. Kesneker ve Şehvanidir.

Türk El Sanatlarının en özgün ve çarpıcı örneklerini oluşturan Hakkari kilimleri geleneksel bir el sanatı olarak otantik yapısı ve değeri bozulmadan üretimi her geçen gün artmaktadır.

Hakkari Valiliğince Güneydoğu Anadolu Kalkınma Projesi kapsamında

Emin ÖZATAK

Hakkari İl Kültür Müdürü

başlatılan Hakkari kilimleri üretim projesi yöre halkı için önemli bir istihdam ve ekonomik gelir kaynağı haline gelmiştir. Bir taraftan yörenin kültür

Kilim dokuyan genç kız.

değerleri yaşatılmaya çalışılırken diğer tarafta Terör nedeniyle Köylerini terk ederek şehir merkezine yerleşen ve işsiz kalan ailelerin işsizlik problemini çözmeye önemli bir unsur olarak görülmektedir. Halen Hakkari'nin şehir merkezi, İlçe ve köylerinde açılan Kilim Dokuma Atölyelerinde 1200 genç kız ve kadın zevkle kilim dokumaktadır. Üretilen kilimlerde Yurtiçi ve Yurt dışında sergilenmekte, tanıtılmakta ve pazarlanmaktadır.

Boş zamanlarını elinin emeği ile doldurmuş, gelirini temin etmiş bir toplum huzurlu olur, güven duygusu gelişir ve bu suretle işsizliğin ortaya çıkardığı ruhsal gerginlik önlenmiş olur. Bu düşüncelerle Devletimizin sağladığı imkan ve kaynaklar Hakkari Valisi Sayın Kemal ÇELİK en güzel şekilde harekete geçirerek değerlendirmiş ve Yörenin bu zenginliklerini yeniden canlandırarak yine yöre halkının istifasına sunulmuştur.

ŞİMKUBÜK

"Güzel topuk", "gelin topuğu" veya "gelin papucu" anlamına gelmektedir. Kilim gül adı verilen altgenlerin arasına çakmak, çengel yıldız ve bereket motifleri yer almaktadır.

ÇILGÜL

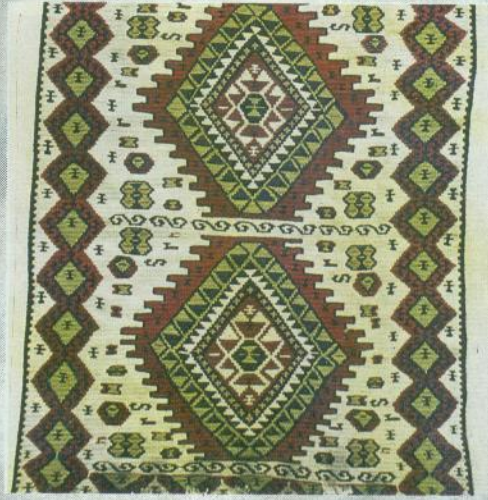
"Kırkgül" manasına gelmektedir. "Koç boynuzu" motifinden dizayn edilerek sekiz ayaklı örümcek şeklinde kompozisyon edilmiş ve testere motifi ile çerçevellenmiştir. En dış kenara kontür çekilerek düzgün altgen oluşturulmuştur. Bu altgenler Fıstık yeşili,

Lacivert, Siyah renkleri hakim olmak üzere kilim zemininde belli

ŞAMARI

Arındırılmış saf anlamına gelmektedir. Desende gül adı alan formlar enine tarak motifli fon üzerinde yer almaktadır. Bereket ifade eden dörtgenler içerisine akrep ve kelebek motifi işlenmiştir. Ayrıca göz, çengel-çekmek, nazarlık motifleride yer almaktadır.

açılarla genişleyerek kilim zeminine serpiştirilmiş ve her sıra ters "S" harfleri ile bölünmüştür. Ayrıca altgen motifleri Çılgüllerin arasına stilize edilmiş geyik ve küçük kupa motifleri konmuştur. Hakim renkler zeminde kırmızı, kenar kontüründe beyazdır. Genellikle sergi yaygı ve süs eysası olarak kullanılmaktadır.

CANBEZAR

Canavar izi, çengelli baklava veya akrep motifi ile çevrelenmiş dörtgenler içerisine örümcek ve koç boynuzu motifleri dizayn

GÜLHAZAR

"Binbir çiçek" anlamına gelmektedir. Gül adı verilen formların çerçevellenmesinden testere dişi motifi hakim görünümündedir. İçe doğru olduğu gibi dış dörtgen alanlarda da aynı görünüm verilmektedir. İç içe sıralanmış testere motifi orta göbeğinde ise kurt ağzı, koç boynuzu, yıldız ve canavar izi motifleri yer almaktadır.

edilmiştir. Dörtgenler iç ve dış açı merkezlerine ise kurtağzı motifi

yerleştirilmiştir. Dokunmasının zorluğundan dolayı Canbezar denilmektedir.

HALİTBEY

Gülgever ve Hevçeker adlı kilimlerin ana formlarından hareket etmek suretiyle "Halitbey" adı verilen desen oluşturulmaya çalışılmıştır. "Halitbey" ismi gelinin hem

babasının aşiretinden hemde kocasının mensup olduğu Aşirete ait kilimlerde kullanılan motiflerin bir arada işlenmesiyle dokunmuş yeni bir kilim anlamına gelen hikayeye dayandırılmaktadır.

SİNE

Yöre kilimleri arasında işçiliği en çok olan kilim türüdür. Motiflerin tümü hayvansal ve bitkisel figürleri ifade etmektedir. Bir, iki ve üç göbekli yapılmaktadır. Ana motifi belli bir geometrik tarzı olmayan şekilden olmuştur. Genellikle dörtgeni andırır, fakat kenarları düzgün değildir. Etrafı küçük dörtgen kare ve karşılıklı ters üçgenlerle süslenmiştir. Aralarında stilize edilmiş hayvansal ve bitkisel motifler yer almaktadır. Göbeklerin zemin rengi Beyaz köşeleri ise genellikle Lacivert veya Kırmızı kullanılmaktadır. Kenar kontürü stilize edilmiş üçgenlerle Sine motifiyle oluşturulan köşe ve göbekler çerçeve içine alınmıştır. Kullanılan renkler çok çeşitlidir. Hakim renkler Kırmızı, Beyaz, Lacivert ve Siyahdır. Motif yönüyle en zengin kilim olan Sine genellikle süs eşyası ve sergi olarak kullanılmaktadır.

HEVÇEKER

"Nadide" kendine özgü, özenilen anlamına gelmektedir. Kilimlerde genellikle sekiz ayaklı örümcek veya ejderha motifi yer almaktadır. Kenar motiflerinde ise koç boynuzu ile dizayn edilmiştir.

LÜLEPER

Sarı yaprak anlamına gelmektedir. Yolluk, kilim olarak da anılmaktadır. Genellikle çiftkuş motifin işlendiği üç bantlı bir görünüm hakim kılınmaktadır. Akrep, canavar izi motiflerinin yanısıra bolluğu ve bereketi simgeleyen koç

boynuzu, eli belinde, kurtağzı, ejderha ve anka kuşu motifleri hakimdir. Küpe, yıldız, kelebek, bereket motifleri de yer yer işlenmektedir. ■

Dokunan kilimlerde yörenin kendine özgü ve doğada yetişen bitki köklerinden elde edilen beş temel renk kullanılmaktadır. Kırmızı, Lacivert, Kahverengi, Siyah ve Beyazdır. Yeşil, Sarı ve Mavi renkler ise tali renkler olarak kullanılmaktadır. Kırmızı renk "Ronas" denilen bitki kökünden, Siyah ve Kahverenginin değişik tonları. Yeşil Ceviz kabuğundan, Sarı sütleğen otundan Yeşil ise dere otundan elde edilmektedir.

GÜLSARYA

Saryanın gülü anlamına gelmektedir. İlk defa Sariye adlı bir kadın tarafından dokunduğu rivayet edilmektedir. Kilimde "eli belinde" yada "gelin kız" adı verilen motif, diyagonal şekilde dokunmuştur. Renk bileşimleri ile dörtgen bileşimler sağlanmıştır.

Ürgüp'te Nahıl Övme Adeti

Dr. Türker EROĞLU

Erciyes Üniversitesi Öğretim Görevlisi

Nevşehir'in Ürgüp ilçesinde tespit ettiğimiz "Nahıl Övme" adeti, Ürgüp düğünlerinde kurulan ve "Nahıl" adı verilen ağaç iskelet etrafına çiçek ve mumlarla süslenmiş düğün alametinin övülmesi şeklindedir.

Düğün eğlenceleri sırasında, kız için kına yakılan, güvey için donatma yapılan (Perşembeyi Cumaya bağlayan) gece 1,5-2 metre boyunda varsa çiçek yoksa grafon kağıtları ile süslenmiş olan Nahıl⁽¹⁾ Nahılcı tarafından hazırlandıktan sonra nahılcıbaşı tarafından kız evine gönderilir.

Kız evinde Nahıl'ın yanına çerez, tatlı, tavuk vb. yemekler ilave edilerek kına ile birlikte oğlan evine gönderilir.

Nahıl güvey'in bulunduğu yer (meydan, avlu, sofa oda vb.)e getirilerek güvey'in yanına konur ve Nahılcıbaşı son dördlükteki Mahlas'tan Mahfi Baba'ya ait olduğu anlaşılan aşağıdaki şiiri (klarinet, bağlama, davul vb. gibi) sazlar eşliğinde okuyarak Nahıl'ı över.

Bir acayip nesne gördüm dallarına aferin
Beldemizde adet olan yollarına aferin
Görmedim ömrüm içinde böyle bir dürrü diraz
Elvan elvan ne hoş olmuş tellerine aferin

Bir yere mahsus değildir vafeder illeri var
Bahçede yeni açılmış ne tuhaf gülleri var
Meclise ziya verici bilhesap telleri var
Kimi sarı, kimi beyaz allarına aferin

Aşıklar derya misali bulanır umman gibi
Eşiğine baş keserler hakkolan kurban gibi
Meclise verir letafet şüphesin gülşan gibi
Etrafında mumlar yanar hal'larına aferin

Şam ve Mısır, Halep, Bağdat, İstanbul ve Kayseri
Nice nice diyarlarda görülmemiş benzeri
Ancak Ürgüplü vermiştir bu Nahıl'a şöhreti
Şöhret'i icrasına pes dallarına aferin

Mahfiyar'ın hizmeti var üstadına, piri ne
Kimseler agah olamaz ar-u terki sırrına
Adet sakın oldu ise gayri kaldır yerine
Bunu yapan ustaların ellerine aferin

"Gayri kaldır yerine" mısraı aynı zamanda bir ikazdır. Nahıl yerine kaldırılır. (Nahıl'ın yeri gerdek odasıdır.) Birkaç gün süreyle orada kalır.

Nahıl övme'den sonra güvey ve bekar arkadaşlarına kınalar yakılır, oyunlar oynanır, türküler söylenir. Çerezler tatlılar yenir ve damat donatılır.

Resimde görüldüğü gibi, nahıl adeta bir ağaç şeklindedir. Zaten "Nah" Arapça'da kesme, boğazlama, "Nah" şeklinde Farsça'da tel, ip "Nahıl" ise Arapça'da hurma ağacı anlamına gelmektedir. Nahıl kelimesinin Farsça'daki tel ve ip anlamına gelen "Nah" ve Arapça'daki "Nahıl" ile ilgisi olabilir.⁽²⁾ Çünkü nahıl övülürken söylenen şiirde de tel, dal gibi ifadeler yer almakta ve nahılın şekli de ağaca benzemektedir.

Bize göre bu eski Türk geleneğinde örnekleri bulunan alamet, işaret nişan gibi sembolik bir adettir.

Halktan bazıları bu adetin 1924 mübadelesine kadar buralarda yaşamış bulunan Rumlardan kalmış olabileceğini söylemekte ise de, gerek adı, gerek Mahfi Baba'nın şiiri, gerekse Güvey Donatma esnasında uygulanıyor olması bize ait olduğu fikrini öne çıkarmaktadır. Buna rağmen detaylı araştırma gerektirdiğini belirtmemiz gerekir.

Bu ilgi çekici adeti bilim adamı ve araştırmacıların araştırma ve yorumlarına sunuyorum.

⁽¹⁾Nahılcı nahılı hazırlayanlara verilen addır. Bunların başında bulunan tecrübeli nahılcıya da "Nahılcıbaşı" denir.

⁽²⁾Ferit DEVELİOĞLU, Osmanlıca Türkçe Lugat.

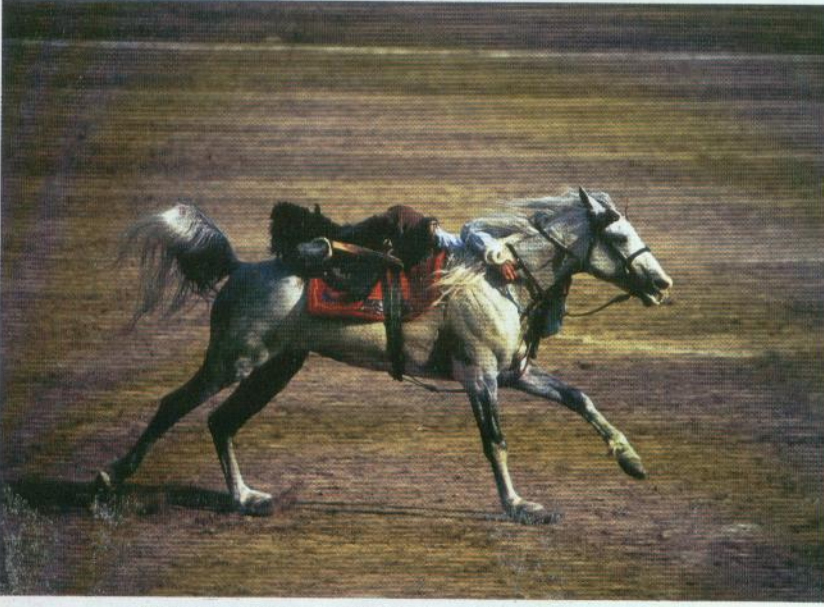
Kağıthane Ciritleri

Hüseyin IRMAK

*Kağıthane Belediye Başkanlığı
Basın Danışmanı*

Kağıthane'de değil, İstanbul'un tümünde 100 yıldır ilk defa oynanacaktır.

Özelde ilçenin, genelde İstanbul'un nüfusu büyük çoğunlukla Anadolu'dan gelmiş bir karakter arzettiği ve bu insanların da geldikleri yerlerde düğünde-bayramda oynanan oyunları olduğu için cirit, özellikle tutuldu. Kimi ciritte çocukluğunu buldu, kimi memleketinin havasını, gençliğini, kimi ise önce-

Atılan ciritten sakınmaya çalışan bir oyuncu.

Kağıthane'de cirit, yüzyıllardır oynanagelen bir oyundur. Ünlü Sadabad'da özel bir cirit alanı ayrılmış, cirit gösterileri ve müsabakaları bu alan üzerinde yapılır. Sadabad içinde Cetvel-i Sim denilen ve Kağıthane deresi kenarında düzenlenmiş bir alanda hem cirit, hem de güreş ve polo müsabakaları için özel bölümler ayrılmıştır. Haftanın üç günü bu alanda yapılan cirit, güreş ve polo maçları büyük bir heyecanla takip edilmiştir. Padişahlar ve saray erkanı daimi izleyiciler arasında yer alır; zaman zaman da oyuncu olarak şenliklere katılmış.

Kağıthane ciritleri için özel takımlar ve atlar bakılmış saray bünyesinde.

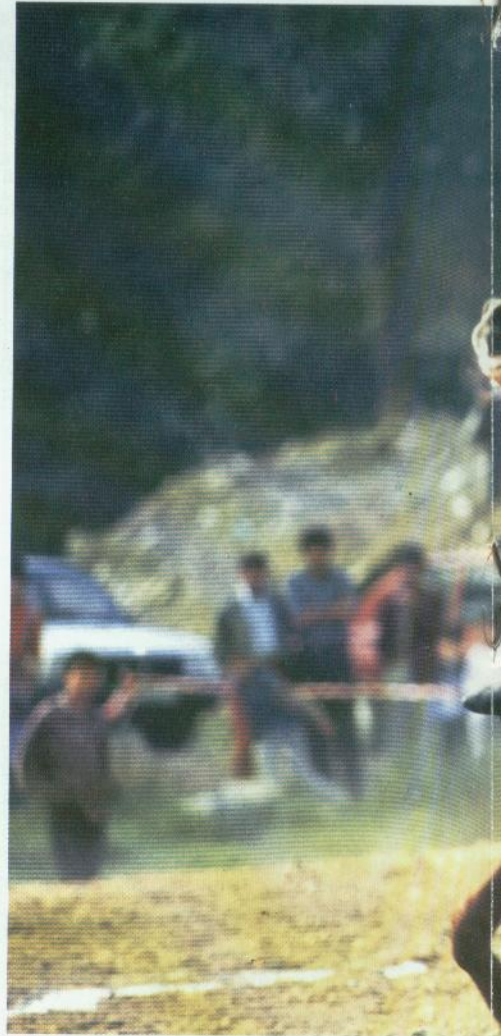
Fakat cumhuriyetle birlikte tarihi Sadabad giderek unutulmuş. Alan askeriye verince, bu alanda bulunan çadır köşkü ve Kağıthane Kasrı yıkılmış yerine askeri binalar

yapılmıştır. Kameliyeler, kayık iskeleleri, mesire alanları çarpık kentleşmenin, gecekondulaşmanın ve çevre kirliliğinin kurbanı olmuş.

Bir zamanlar güzelliği, bakımı, lale bahçeleri, çiçek tarhları, çeşmeleri, mermerli havuzu, çağlayanı, köşkleri, kasırları ile ünlü Sadabad, kendi kaderine terk edilmişliği yaşamaya başlayınca o alanlarda yapılan şenlikler, müsabakalar da yapılmamaya başlanmış.

İşte cirit de diğer oyunlarla birlikte yaklaşık 100 yıldır yapılmayan fakat Kağıthane'nin tarihinde izi olan bir oyundur.

Bu tarihi izlerinden dolayı ve Sadabad denilen bölgenin (bütün terk edilmişliğine ve hoyratça kullanılmasına rağmen hala güzel bir bölge) cirit için müsait olmasının da getirisiyle ilk defa geçtiğimiz yıl ciriti yeniden Kağıthane'ye getirmeye karar verdik. Çalışmalarımıza başladığımızda gördük ki; cirit sadece

den hiç görmediği ama dedesinden, ninesinden, babasından, annesinden duyduğu, bu nedenle de merak ettiği bir oyunu gördü. Dörtnala koşan atın rüzgarıyla özgürlük duygusu tattı. Nasıl oynandığını, tarihsel olarak nereye dayandığını sordu, öğrendi.

İlk yıl Erzurum ve Malatya takımlarını getirdik. Davul-zurnasının ve müziğinin kendine has olduğu, atların da bu ritme göre adeta dans eder gibi oynadığı cirit, ilk yıl 5 bin, bu yıl ise 10 bin kişi tarafından seyredildi. Bu yıl ise Erzurum ve Bayburt cirit takımlarını getirttik.

İlk yılın tanıtım toplantısını Taksim Meydanı'nda, ikinci yılın tanıtım toplantısını ise Dolmabahçe Sarayı'nın kapısında yaptık.

İlk yıl Türkiye'de görev yapan

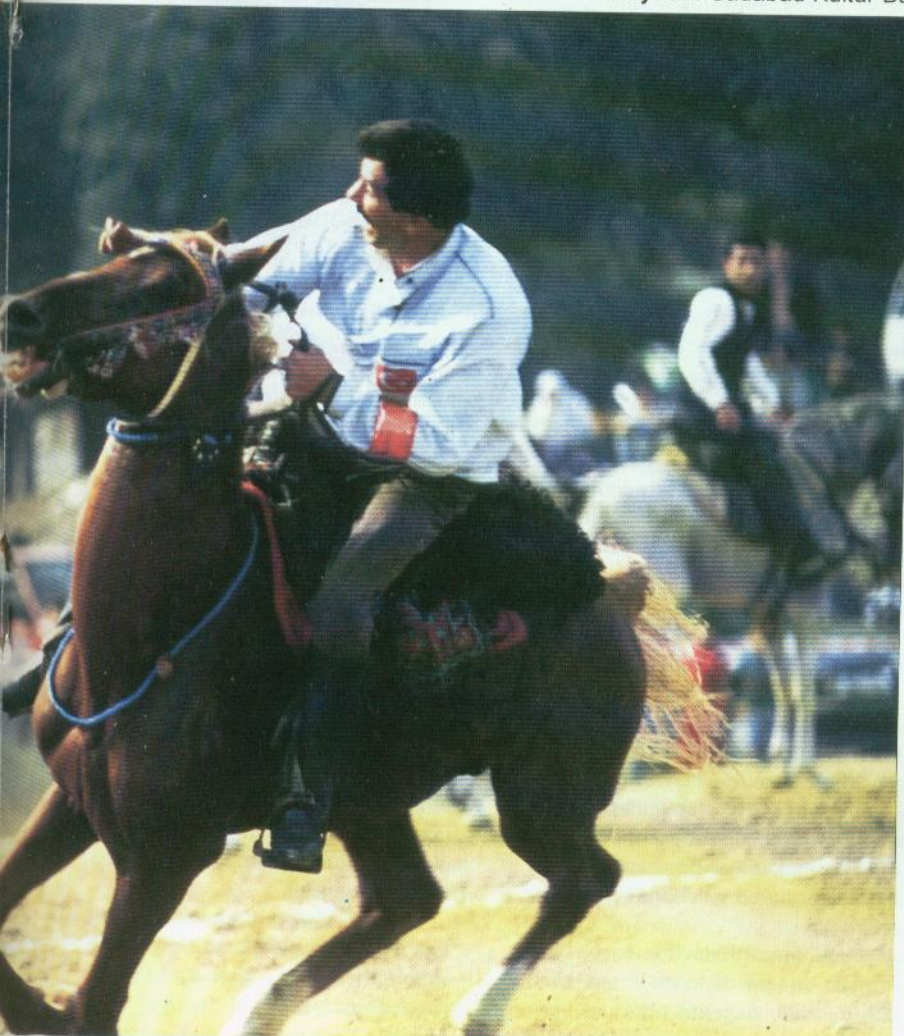
Cetvel-i Sim kenarında yeniçeriler cirite hazırlanıyor.

Kaynak: Sadabad Kültür Bakanlığı Yay. Atatürk Kitaplığı - İstanbul

Amerikan ve İngiliz muhabirler de oyunu izledi. İkinci yıl Amerika, İngiltere, Hollanda, Fransa, İsviçre, Kanada ve Brezilya'dan gazeteciler vardı.

Birinci yıl varolan eksiklerimizi, ikinci yıl tamamladık. Sahayı atların koşu ihtiyacına göre yeniden düzenledik ve genişlettik. Tribün sayısını arttırdık. Güvenlik önlemlerini arttırdık.

Bu yıl ise çok daha büyük bir ilgiyi ve talebi karşılamak durumundayız. Ve bu yıl Amerikan cirit takımını getirtmeye çalışıyoruz. Amerikan Konsolosluğu ile temas halindeyiz. Başarırsak çok daha büyük bir ilgi oluşturabileceğiz. Böylelikle Kağıthane Belediyesi ile birlikte İstanbul'a çıkma şansını ele geçiren cirit, tanınma ve ilgi görme, sevilme potansiyelini arttırırken diğer yandan da uluslararası alana taşınabilme şansını yakalayabilecek. Cirit için Kağıthane Belediyesi'nin Arif Calban'lı yönetimi bir şans oldu. Önce İstanbul, ardından dünya kimbilir belki bu vesile ile yakalanabilecek. ■

Atın üzerindeki oyuncunun ciriti karşı tarafa fırlatışı.

MUSİKİ İLE

TEDAVİ

S.Faruk GÖNCÜOĞLU

İ.Ü. Türkiyat Araş.Enst.
Türk Sanatı Ana Bilim Dalı
Araştırma Görevlisi

Duygu ve düşünceleri, bir takım soyut sembollerle ifade ederek konuşma olan musiki, kültürleri aşarak insanlar arası iletişim ve haberleşme vasıtası olmuştur.

Gündelik hayatın içerisinde yer alan sesler aleladelikten, düzenli sesler diyebileceğimiz müziğe kadar insan beyninin algılayıp tepkisi farklı olmaktadır. Bu nedenle musiki, kültürleri aşan bir örnek olarak gösterilmektedir.

Anne kucagındaki ninniden İslam yaşayış hayatındaki ezana kadar insan mizacındaki etkisi büyüktür.

Antik dönemden modern tıp alanına kadar insanoglu musikinin, üzerindeki etkisini görmüş, musikiyi hoş olan ses düzeni yanında kahramanlık güfteleri, cenaze marşları gibi ayrı ayrı anlatılmak istenilen düşünceye göre ifade edip, bunun yanında da tedavi amaçlı kullanmıştır.

Musiki ile tedavi İslam öncesi Türk kültüründe Şamanın toplumdaki etkisi ve hekim olarak tarihte görülüşünden itibaren Türk İslam kültürüyle bir takım ruhi bozuklukları giderici tedavi, bir nevi psikoterapi olarak değerlendirilip temel müesseseler oluşturulmuştur.

Bir nimetler kapısı olan İslam dinimizde müslümanlar arasında bir parola yazıfesi gören ezanın bir parola olması yanında mizaca etkisi dikkat çekicidir.

Seba makamında okunan sabah ezanı insana zindelik, dinçlik duygusu:

Öğle ve ikindileri okunan uşak makamının insana neşe ve çalışma gücü:

Yatsı ezanı ise rast makamında okunmakta olup huzur vermektedir.

Ezan vakitlerinin, şevk ve dindendirici terapi vazifesi görmesi Allah'ın müslümanlara vermiş olduğu güzel nimetlerden biridir.

Musiki ile tedavi İslam dünyasında

Selçuklular'dan bu yana bilinen bir uygulamadır. Tarih, ilk olarak nizamîye medreselerinde hastaların musiki ile tedavi edildiğini kaydediyor.

Hız.Mevlana'yla, Mevlevî kültürü içerisinde de "Sema safe, cana şifa"dır diye "Nizay İlahisi"yle musiki ile tedaviye işaret edilmiştir.

Osmanlı şair hekimlerinden 1963 yılında öldüğü bildirilen Şuuri Hasan Efendi "Ta'dilül Emzice" adlı eserinde musikinin tıpla olan ilgisini şöyle anlatıyor.

"Musiki ilminin, diğer ilimlerden olduğu gibi tıp ilmiyle de ilişkisi olduğu aşikardır. Nabzin vuruşları makamların usullerine göredir. Nabız hareketlerinin her biri bir makama ve nağmeye uymaktadır.

Nabzin hareketleri makamlar usulüne (ritmine) aykırı olsa, bu hayırlı bir belirtidir. Nabzin hareketi usulden çıkarsa, bu ruhun çıkmasına yeterli bir örneğin, habercisidir. Hekim bunları bilmezse ve nakarat usulünden haberi yoksa hekimlikte yetkin ve san'atından becerikli olmayıp hastalıkları tanımada güçsüzdür."

İbn-i Sina'nın "Kanun" adlı eserini Türkçe'ye çeviren Tokatlı Mustafa Efendi'nin talabesi, I.Abdulhamid ve III.Selim döneminde hekimbaşı olan Gevrekzade Hasan Efendi, çocuk psikolojisi konusunda yazmış olduğu "Neticetül-Fikriye vet-Tedbir-i Veladetül Bikriye" adlı eserinde hangi musiki makamlarının hangi çocuk hastalıklarına iyi geldiğini açıklamaktadır.

İbn-i Sina "Tedavinin en iyi yollarından en tesirliyelerinden biri hastanın akli ve ruhi güçlerini arttırmak, ona hastalıkla daha iyi mücadele için cesaret vermek, en iyi musiki dinlet-

mek ve sevdiği insanlarla bir araya getirmektir" diyerek Arapça yazdığı "Necat ve Kitab-ül Şifa" adlı eserinde 12 fasıl tamamen musikiye ayırmıştır. Evliya Çelebi Seyahatname'sinde II.Bayezid zamanında Edirne'de kurulan Darüşşifa'da yapılan tedavileri şöyle anlatıyor, "Merhum ve Mağfur Bayezid-ı Veli Vakıfnamesinde hastalara şifa, dertlilere deva, divanhanelerin ruhuna gıda ve defî sevda olmak üzere on adet hanende ve sazende gulam tayin etmişti, üçü hanende, biri hayzende, biri kemancı, biri musikarcı, biri şantırcu, biri udcu olup haftada üç kere gelerek delilere musiki fash icra ederler"

Darüşşifa'nın orta havlusunda, mermerden bir üstüvane taban üzerine oturtulmuş fiskiyeden çıkan suların mermerlerin üzerine dökülmesinden hasil olan sesin, yine havuzun etrafında sıralanmış, sedirler üzerindeki istirahata alınan hastalara dinletildiği, bu hastaların duydukları sesle huzur ve sükun buldukları yine o döneme ait bilinen şeyler arasındadır.

Günümüz modern tıp uygulamalarında, geçmişten günümüze musikiyle tedavi gelişimi içerisinde Psikiyatrist Dr.Andreas Adnan Asperniç; tedavinin kritik dönemlerinde, Türk musikisi enstürmanlarıyla yapılan musikiyle beraber, Türk sanatı olan Ebru'yla müzik uygulamasının çok faydalı etkilere sebep olduğunu ilmi sempozyumlarda tebliğ olarak sunmuştur.

*Şuuri Hasan Efendi "Ta'dil-ül Emzice" adlı eserinde ve Gevrekzade Hasan Efendi'nin "Neticetü'l-Fikriye vet-Tedbir-i Veladet-ül Bikriye" adlı eserinde musiki makamlarıyla hastalıklara iyi geldiğine ilişkin listeyi

söyle vermişlerdir.

*Rust Makamı:

Felç illetine devadır. Bu makam nağme ve teanesi ile dimaği hastalıklardan ileri gelen havale (Epilepsi) ve felç hastalıkları önlenir ve tedavi edilir.

*Irak Makamı:

Har mizaçlılara, sersam ve hafakana faydalıdır. Menenjit hastalığının tedavisinde çok yararlıdır.

*İsfehan Makamı:

Zihni açar, zekayı artırır, anıları tazeler. Düzen verici olup üşüten ve ateş yükselten hastalıklardan vücudu

Antik dönemden modern

tıp alanına kadar

insanoğlu musikinin,

üzerindeki etkisini

görmüş, musikiyi hoş

olan ses düzeni

yanında kahramanlık

güfteleri, cenaze marşları

gibi ayrı ayrı anlatılmak

istenilen düşünceye göre

ifade edip, bunun yanında

da tedavi amaçlı

kullanmıştır.

korur.

*Zirefgent Makamı:

Sırt ve eklem ağrıların ve kulun-
cun tedavisinde faydalıdır. Çocukların
dimağdan kaynaklanan ağız çarpıl-
ması (fasial felç), felee kuvvetli etkisi
vardır.

*Rehavi Makamı:

Baş ağrısına ve hafakana devadır.
Felç ve balgamdan ileri gelen hastalık-
lara ve ağız çarpıklığına her yönden
kaldırıcı ve defedicidir.

*Büzürk Makamı:

Ateşli hastalığa iyi gelir, zihni te-
mizler, vesvese ve korkuyu uzak-
laştırır, fikre yön verir. Beyin, kulunç
ve çocuklarda ortaya çıkan şiddetli
hastalıkları gidericidir.

*Neva Makamı:

İrk'un nisa'ya iyi gelir. Gönül
okşayıcı olup kalça ağrılarına tam fay-
dasıyla kötü düşünceler adı geçen

nağmelerin sürekli olarak söylen-
mesiyle ortadan kalkıp gönül sevincine
pek çok yarar vardır.

*Zengüle Makamı:

Kalp hastalıklarının devasıdır.
Menenjite ve beyni ilgilendiren diğer
organlı hastalıklardan kurtulmasını
sağlar ve mide karaciğer yanmalarını
yok eder.

*Hicaz Makamı:

İdrar zorluğuna iyi gelir. Seksi
düzenler.

*Buselik Makamı:

Kulunç ve bel ağrıların ilacıdır.
Çocuklara olan beyin boşaltıcılığı
nedeniyle kulunç, kalça, soğuk baş
ağrılarına ve çeşitli göz hastalıklarına
açık faydası vardır.

*Uşşak Makamı:

Nikris hastalığının ilacıdır, uyku
getirir, rahavet verir. ayak ağrılarına
faydalı olup söylenmesi çocukların
uykusunu getirmede ve naz uykusunda
dinlenmeye faydası vardır.

*Hüseyni Makamı:

Kalp, karaciğer, sıtma ve mide
hastalıklarına faydalıdır. Çocuk
hastalıklarında iltihabı söndürme ve
harareti düşürme, mide hararetine ve
ergin erkeklerde gizli humma, dört
günde bir gelen humma nöbetine ve
vücut ısısının düşmesine gayet fay-
dalıdır.

1. Musiki Avrupa'da kliniğe ilk
sokmak isteyenlerden biri, meşhur
Nörolog Pinel'dir. 1920'de Dr.Willer
Var der Wall musikinin insan ruhu
üzerindeki etkisini araştırmıştır.
1947'de Michigane Hastanesin'de
musikiyle tedavi batıda başlamıştır.

Kaynaklar:

1.Aral, Hüseyin Sadettin, Türk
Musikisi Kimindir? İstanbul 1969.

2.Yrd.Doç. Yayingöl, Hasan
Sami, Müziğin Gelişimi ve Biçimleri,
Eskişehir 1988.

3.Öztuna, Yılmaz, Büyük Türk
Musikisi Ansiklopedisi, Ankara 1900.

4. Gazimihal, Mahmud, Musiki
Sözlüğü., İstanbul 1961.

5. Tümeta (Türk musikisini
Araştırma ve Tanıtma) Grubu.

6. Prof.Dr.Terzioğlu Aslan, İbn-i
Sina Doğunun 1000. yıl armağanı.

7. Yrd.Doç.Dr.Ratip Kazancıgil,
Edirne Sultan II. Bayezid Külliyesi,
Bizim Ülke Derneği Yayınları, İstanbul
1988.

MOTİF

Dergisi Yazı Kuralları

* Motif Dergisi - Motif
Halkoyunları Eğitim Der-
neği'nin yayın organıdır.

* Motif Dergisi Türk
Folklorunu ve Kültürünü
yansıtmak, gelecek nesil-
lere ışık tutmak ve Halk-
bilimciler arasında işbir-
liğine katkı sağlamak
amacıyla, Özel - Aktüel ve
Akademik konularda çeşit-
li yazılar yayınlar.

Yazı Kuralları:

* Yazılar fotoğraf, tablo ve
şekilleriyle birlikte üç say-
fayı; özel konularda ince-
lemeler beş sayfayı geç-
memelidir.

* Yazı metinleri daktilo ile
yazılmalıdır.

* Yazılarda başlık olmalı
ve yazarın adı soyadı,
imzası bulunmalıdır.

* Varsa çalışmanın yarar-
lanıldığı kaynaklar, say-
fanın altında dipnot olarak
belirtilmelidir.

* Basılmayan yazı ve
fotoğraflar geri verilmez.

* Dergide yayınlanan
yazılar kaynak gösteri-
lerek yayınlanabilir.

* Dilimize yerleşmiş terim-
ler ve yaşayan güzel Türk-
çe'nin kullanılmasına özen
gösterilmelidir.

* Yayınlanmasını iste-
diğiniz yazılar fotoğraf -
şekil - resim veya diğer
dokümanlarla birlikte;

* Yayınlanan yazı ve dokü-
manların sorumluluğu
yazarına aittir.

MOTİF DERGİSİ

Yazı İşleri Müdürlüğü

Motif Halkoyunları Eğitim
Derneği

Fevzipaşa Cad. No:124

ATIKALI-FATİH-İSTANBUL
adresine gönderilebilir.

Türk Kültüründe

Ahîlik

Özlem COŞKUNDERE

Ahîlik, XIII. yy.dan XIX.yy.a dek Anadolu'da, Balkanlar'da ve Türkistan'da yaşamış olan Türkler'in sanat ve meslek alanında yetişmelerini, ahlaki yönden gelişmelerini sağlayan bir kuruluşun adıdır. Bir aralık çok büyümüş, yaygınlaşmış ve siyasal rollerde oynamıştır.

Türkler'in Anadolu'ya gelmesinde ve burada yurt sahibi olmasında bu kuruluşun çok önemli rolü olmuştur. Ahîler, Anadolu'ya gelen Türkler'i, önce misafirhanelerde misafir edip karınlarını doyurmuş, sonra bir sanatı olanlara işyeri açmış, kurdukları zaviye ve onun yanına inşa ettikleri evler ile mahalle ve sokaklar oluşmuş; işyerleri, siteler, çarşılar, şehirler kurulmuştur.

Ahîlerin kurdukları teşkilat bir bakıma bugünkü Esnaf odaları, İşveren Sendikaları, Ticaret Odaları, Sanayii Odaları, İşçi Sendikaları, Eğitim hizmetleri veren kuruluşlar, Bağ-Kur, Türk Standartları Enstitüsü ve Belediye gibi kurum ve kuruluşların görevlerini üstlenmiştir. Bu kurum ve kuruluşların atası Ahîlik teşkilatıdır. Ahlak ve sanatın ahenkli bir birleşimi olan Ahîlik, toplumun ayakta kalabilmesi için gerekli olan sosyal adalet ve ahlakın yerleşmesinde büyük katkısı olan, Türkler dışında hiçbir ulusta görülmemiş bir yaşayış biçimidir.

Ahîlik; kula kul olmadan çalışmayı, helal rızık kazanmayı, kimsenin hakkına tecavüz etmemeyi isteyen hoşgörülü bir sistemdir. İlim sahasına yönelip, ilim yapmak, meslek hayatına yönelip, sanat öğrenmektir.

Ahîlik; insanların her yönde yetişmelerini sağlayan (mesleki)

bir "Ahlak Mektebi"dir.

Ahîlik; Orta Asya'dan beri görülen "akı" yani cömertlik felsefesinin İslami fütüvvet geleneği ile kaynaşması ile meydana gelmiştir. Eski Türkçe'de akı (cömert) veya ahi (kardeşim) manalarından kaynaklanan Ahîlik, Anadolu fütüvvet akımının ünvanı olmuştur.

Fütüvvet; kelime olarak gençlik, delikanlılık, yiğitlik, cömertlik anlamlarına gelir. Tasavvufi bir kavramdır.

Türklerin müslüman olmasından sonra ahi teşkilatlarının kurulmasında manevî ve fikri ortamın sağlanmasında Türk fütüvvetçiliğinin büyük katkısı olmuştur.

Ahi Evran

Ahîlik teşkilatının Anadolu'da kurucusu olan ünlü Türk bilgini, iktisatçı ve sanatkarı Ahi Evran (1172-1262) Azerbeycan'ın Hoy şehrinde doğmuş daha sonra büyük İslam Alimi Fahreddin-i Razi'nin derslerine devam etmiş ve ilk tasavvuf terbiyesini de Ahmet Yesevi'nin talebelerinden almıştır.

1207 yılında Kayseri'ye gelen Ahi Evran, burada bir dabakhane kurarak debbağlığa başlamış, daha sonra da Kırşehir'e yerleşip orada ahi teşkilatını kurmuş ve Kırşehir'de vefat etmiştir.

Ahi Evran, kendisi gibi Türk olan Evhad'd-Din Kirmani'nin kızı Fatma Hanım'la evlenmiş, Fatma Bacı olarak bilinen ve daha sonraları "Kadın Ana" olarak ün yapmış ve Anadolu'da "Bacıyan-ı Rum" teşkilatını kurmuştur. Bu teşkilat dünyada kurulan ilk kadın teşkilatıdır.

Ahi Evran, örgütün sürekliliğini ve dayanışmanın sağlanmasını sağlamak için ahîliği tekke ve zaviyelerle bütünleştirmiştir.

Tarihçesi

Ad olarak Ahi'ye ilk kez XI. yy.da Kuzeybatı İran'da yaşayan Ahi Ferec Zencani'nin adında rastlanır. Mevlevî menkıbelerinin yazarı Eflaki, Mevlana'nın çağdaşı Anadolu ahirelerini XII. yy.da Kuzeybatı İran'da yaşayan Ahi Türk ve Ahi Beşşare'nin ardılları olarak tanıtır. Kuzeybatı İran'ın Türklerin çoğunlukla yaşadığı ve Anadolu'ya göçtüğü bir merkez olması, ahîliğin Anadolu'da gelişmesini bir dereceye kadar açıklayabilir. XII. yy.da Anadolu'da yerleşmeye başlayan Türkler'in Türkistan'da ticaret ve sanayii merkezlerinde yaygın fütüvvet ilkelerini Anadolu'ya taşımış olmaları olasıdır.

Ahîlik; Orta Asya'dan itibaren görülen yüksek bir ahlakın, misafirperverliğin, sanatın uyumlu bir birleşimidir.

1200'lü yıllarda, Türkistan ve Maverâünnehir bölgelerine yapılan kanlı Moğol saldırılarından sonra buradaki tüccar ve sanatkarlar Anadolu'ya akın akın göç etmişlerdir.

İlk Ahi adı, Antalya'da 1216-1217 tarihli bir vakıf senedinde geçer. Bu da bu kurumun müslümanların kente yerleşmesiyle eşanlı olarak kurulduğunu ve kentsel yaşamın bir parçası durumuna geldiğini göstermektedir. Öte yandan Haline Nasır'ın Saray fütüvvetinin de Anadolu'ya girdiği bilinmektedir. Bir fütüvvet reformcusu olan Nasır, komşu hükümdarları da kendi himayelerinde fütüvvet örgütleri kurmaya yöneltti. Nasır ile ilişki kuran İzzettin Keykavus I ve Alaettin Keykubat I fütüvvet örgütüne katıldılar ve Nasır geleneği doğrultusunda bir

saray fütüvveti geliştirmeye çalıştılar. Ancak Anadolu'da fütüvvet, gerçek niteliğini esnaf ve zanaatkarlar arasında yaygınlaştıktan sonra kazandı. Anadolu'nun kendine özgü fütüvvet biçimi olan ahilik, daha çok kentlerde fütüvvet ilkeleri çerçevesinde örgütlenmiş esnaf ve zanaatkarlar topluluğu biçiminde gelişti. Ancak, üyeleri esnaf ve zanaatkarlarla sınırlı değildi. Ahiler arasında, askeri, siyasi, dinsel örgütlerde çalışan önderler de bulunmaktaydı. Ahi önderleri, ticaretle, tarımla uğraşan varlıklı kişilerdi. XIV. yy.ın ilk yarısında Anadolu'yu dolaşan Kuzey Afrikalı gezgin İbni Batuta, Türkmenlerin yaşadığı her kent, kasaba ve köyde karşılaştığı ahilerle ilgili geniş bilgi verir.

XIV. YY.ın ilk yarısı ahiliğin yükseliş dönemi oldu. Moğol baskısı altında merkezi yönetimin ve ordunun zayıflamasıyla ahiler, kentlerde, birsiyasal güç olarak önem kazandılar. Siyasal iktidarın zaafa uğradığı dönemlerde, kentlerin eşrafi ürküten ve zaman zaman karışıklık çıkaran egemen gücü durumuna geldiler. Dinsel ve milliyetçi açıdan Moğollar'a ekonomik ve toplumsal açıdan da Türkmenler'e karşıydılar. Moğollar'ın yolladığı vezir Fahrettin Kazvini'nin zorbalığına ve ağır vergilerine karşı çıktılar. Germiyan Türkmenleri Konya'yı kuşattığında kentin savunması, ahi önderlerince örgütlendi. Selçuklu Moğol yönetiminin çökmesinden sonra ahiler birçok kentin yönetimini ele aldılar. Gezgin İbni Batuta gittiği her yerde ahilerin güçlerinin resmen tanındığına, beylerden gördükleri saygıya tanıklık etmektedir. Beyi olmayan kentlerde ahi başkanları kentlerin gerçek egemeniydiler. Bunun en belirgin örneği Ankara'ydı. Osmanlıların eline geçen Ankara Osmanlıların eline geçmeden evvel "Ahi örgütü Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda abdal, gazi ve bacı örgütleriyle bir-

likte etkin rol oynadı. Devleti kuran Osman Bey'in kayınbabası Şeyh Edebalı etkili bir ahi şeyhiydi.

Selçuklular zamanında gelişen ahiliğin, Rum gazileri, Alpler, Alperenler kümeleri gibi Anadolu'nun ilk istila zamanlarında da sosyal kurullar halinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Bunların, Horosan ve Maveraiünehir'deki Gaziler ile de ilgileri bulunduğu sanılmaktadır.

İlk zamanlarda Selçuk hükümdarlarının bekçileri gibi görünen Ahiler, hükümetin zayıf düşmesinden sonra esnaf kurumlarını korumak suretiyle onlara dayanmış ve bir nevi tarikat birliği meydana getirmişlerdir. İbni Batuta Seyahatnamesi'nde bu teşkillerin Anadolu'nun hemen her şehir ve kasabasında bulunduğunu yazmaktadır. Bunlar Ahi adını verdikleri başlarının yönetimi altında zorbaları yok etmek, yabancılara, gezgin ve misafirlere "zaviye"lerde ziyafetler vermek, türkü ve oyunlarla temiz bir şekilde hoş vakit geçirmek, her hususta sosyal yardımlarda bulunmakla kendilerini sorumlu sayıyorlar, sıkı bir düzen, disiplin ve kuvvetli bir bağlılık içinde yaşıyorlardı.

Ahilerin bu bakımdan İslam dünyasının her tarafında rastlanan esnaf kurumlarına benzemekten başka kendinden önce bulunan ve siyasi roller oynayan "Batını" teşkilllerinden de görenek, ayin, ziyafet ve mensuplarının dereceleri bakımından faydalanmış oldukları anlaşılmaktadır. Bunun yanında Ahiler, oynadıkları rol bakımından da Batıniler gibi yıkıcı değil yapıcı olmuşlardır. Bunlar buldukları yerlerde devlet kurumlarını yıkmaya çalışmamışlar, tersine olarak gerektiğinde devlete yardımda bulunmuşlardır. Hükümet otoritesinin zayıf kaldığı dönemlerde Sivas ve hele Ankara'da egemenlik bunların eline geçmiştir. Ancak bu egemenlik hükümet şeklinde

olmayıp Ahiliğin teşkillerine dayanıyordu.

Ahiler Osmanlıların ilk zamanlarında da çok önemli rol oynamışlar, Anadolu'da güvenlik sağlamaya çalışarak, bu sırada kuvvetlerini dış işlerine yöneltmek zorunda olan Osmanlılar'ın yükünü hafifletmiş. Düzme Mustafa vakasında Bursa şehrini hücumdan kurtarmış olmaları da bunun en güzel örneğidir.

Osmanlı devleti layıkıyla kurulduktan sonra siyasi rollerine lüzum kalmayan Ahilik, sadece hayırsever esnaf kurulları halinde devam etmiştir.

Ahi teşkilatları cemiyet hayatında kurucu ve devleti destekleyici niteliği ile Anadolu Selçuklu Devletinin ve Osmanlı Devleti'nin asli unsuru olup, özellikle Osmanlı medeniyetinin temel taşı olmuştur. Bu medeniyetin ihtişamı Ahi teşkilatlarının gücü ve içtimai muhtevası için bir ölçüdür. Bu niteliği ile Ahi teşkilatları dünyada görülen yegane kurum olmuştur.

Ahilik teşkilatının güç ve kuvveti XVII. asra kadar devam etmiştir. XVII. asrın başından itibaren Ahilik, duraklama ve gerileme devrine girmiştir.

Ahilik Teşkilatının Prensipleri

Ahi başkanları zaviye (küçük tekke)yi yaptırarak içerisine halı, kilim ve başka eşya ile döşerler ve kandiller asarlardı. Zaviyelerde imamlar, müderrisler, katipler, vazirler, silah talimcileri, hattatlar, şairler, şarkıcı ve rakkaslar bulunurdu. Ahi zaviyelerine kabul olanlar, Ahi terbiyesini okuyarak, dinleyerek ve birlikte yaşayarak alıyorlardı. Örgüt üyeleri yiğit, ahi ve şeyh olmak üzere üçe ayrılıyordu. Yiğit, örgütün genç, evlenmemiş üyelerine denirdi. Ahi, yiğitlerin başkanı ve bir zaviye sahibiydi. Olasılıkla bir derviş kuruluşunun başkanı olan şeyhin, üyelerin kendilerini ona bağlı saymalarını dışında bir rolü yoktur. Örneğin örgütün sıradan üyeleri

kaviller ve seyfiler olarak ikiye ayrılıyordu. Birinciler bağılıklarını söz, ikincilerse kılıçla ifade ediyorlardı. Sonuncuların amblemi bıçaktı. Selçuklular döneminde rünud adı verilen seyfilerin Bağdat'taki ayyarlar'a benzeyen ürkütücü etkinlikleri vardı.

Zaviyede öğretmen ve pirler önünde şarkılar ve ilahiler okunur, oyunlar oynanırdı. Ahi teşkilatına ilk giren adayın başı traş edilir, tövbe ve telkin verilirdi. Taç, hırka ve şalvar giyerlerdi. Bu adaylar uzun bir denemeye tabi tutulurdu. Tuğ ve bayrak verilir, kuşak kuşatılır, seccadeye geçirilir, helva pişirilir, birbirlerine lokma sunulur, diğer bir şehre helva gönderilirdi. Böylelikle uzun yıllar süren eğitimden sonra törenlerden geçirilerek olgun bir Ahi olunurdu. Kafirler, münafıklar, iftiracılar, dedikoducular, münecimler, şarap içenler, dellaklar, dellallar, çulhalar, kasaplar, cerrahlar, avcılar, mandabazlar ve alemdarlar Ahi teşkilatına alınmazlardı. Ahiliğe giren kişi, "nimtariyk" ve "sahib-i tariky" adlarını sıra ile alırdı.

Her sanat grubu için, kutsal kitaplarda peygamberlerden kendi sanatını yapan, sanatlarının piri sayılmıştır.

Ahiliğe girene, kuşak ve peştemal bağlama işine "**şedd**" denirdi. İlk defa Cebrail'in Hazret-i Adem'e kuşattığı kabul edilmiştir. Bu kuşak bağlamadaki şedd'e "**vefa şeddi**" denir. "**Beline kuşatıyorum taki sözünde durasın. Şeytana uymayasın daima ona düşman olasın. Dünyaya muhabbet etmeyesin. Tanrı'nın kaza ve kaderine sabredesin. Nereye gidersen bu tuğ yanında olsun. Tanrı'nın bunda hikmeti vardır.**" denirdi. Çıraklarla ustaları ve şeyhleri arasında aracılık yapanlara, nakib denirdi. Nakibler Ahiliğin en çok sorumlu olan rütbe ve mertebesidir.

Nakibler, Nakibü'n-nukabaların emrinde idiler. Nakibü'n-

nukaba olmak için, hükümdar, emir, vezir ve kalem sahiplerine, bilginlere) Kadı, müftü, müderris, vaiz vb.) şeyhlere, yedirip içirmek, zenginlere, zengin çiftlik ağalarına, ticaret sahiplerine, esnaf ve sanatkarlara hizmet etmek şart idi. Nakibü'n-nukaba üstündeki rütbe Ahi, Ahi'nin üstündeki rütbe şeyh idi. Şeyhler seccade sahibiydiler. Şeyhler de şeyhlerin şeyhine bağlı idiler.

Ahilik teşkilatının erkek üyelerine "**eline, beline, diline sahip ol**" yani hırsızlık etme, başkasının namusuna göz dikme, başkası hakkında kötü konuşma prensibi benimsetilip yaygınlaştırılırken, işbirliği yaptıkları şüphesiz olan Anadolu kadınları (Bacıyan-ı Rum) teşkilatı aracılığı ile kadınlara (eşine, işine, aşına) yani eşine yardım et, onu evine bağla, işine ve geçimine dikkat et prensipleri benimsetiliyordu.

Ahilik; başkalarının esiri olmamak için doğruluğu, aç kalmamak için sanat öğrenmeyi, başkalarından üstün yaşamak için faziletli olmayı, her işte aklını kullanmayı, başarılı olabilmek için bilgi sahibi olmayı, iyiliği daima iyilikle karşılamayı Allah'ı, peygamberleri ve insanları sevmeyi teşvik eden, tuzu ekmeği bol, sofrası açık, iyi insanların cemiyetidir.

Ahi, mutlaka bir iş ve sanat sahibi olmalıdır. Dünyaya fazla bağlanmamalı, cömert, haya sahibi olmalıdır. Helalinden kazanmalı, alçak gönüllü olmalı, hırstan uzak olmalı, doğru olmalı, yoksullara yardım etmeli, bilgi sahibi olup, alimleri sevmelidir.

Ahi, ahlaklı olmalıdır. Ahlak, izafî tarafı olan bir kavramdır. Gerçi bütün toplumların çalmak, yalan söylemek vs. gibi müşterek ahlaki kuralları vardır ama diğer ahlaki kurallar farklılık gösterir.

Ahiliğin; **a)** Ahlakî, **b)** Ekonomik, **c)** Sosyal, **d)** Siyasi olmak üzere dört temel fonksiyonu vardır. Bu fonksiyonlar arasında

mesleki ve ticari ahlak en ön plandadır. Bu ahlak temelde eski göçebe aşiret değerlerine dayanmakla birlikte, yavaş yavaş İslami yerleşik hayat değerleriyle de uzlaşma yolunda olan bir ahlaktır.

Eski Türk aşiretlerinden ahiliğe yansımış olan değerleri şöyle sıralayabiliriz: **a)** Dayanışma ihtiyacından doğan birbirini kollama ve yardımlaşma, **b)** Dış etkilere karşı topluca karşı çıkma, **c)** Kendilerine sığınan ve muhtaç olanlara din, dil, ırk farkı gözetmeksizin kapılarını açma.

Ahi ahlakını meydana getiren kuralları şöyle özetleyebiliriz.

a. Ahinin emeğini değerlendirecek bir işi özellikle bir sanatı olmalıdır. Ahiliğin bir işle uğraşması, kendi emeğine dayanarak yaşaması, başkalarının himmet ve yardımlarıyla değil kendi tecrübe, bilgi ve gayreti ile, diğer insanların haklarını ihlal etmeden, kanaat ve tevazu ölçülerine bağlı kalarak alinteri ile helalinden kazanmak olmalıdır.

b. Ahi birkaç sanatla değil, yeteneklerine en uygun olan bir işle sanatla uğraşmalıdır. Kendisine bir sanat seçen ahi sabırla sanatın zirvesine ulaşmayı ahlaki bir görev saymalı, mesleğin zirvesine ancak çalışarak, ibadet edercesine çalışarak ulaşacağına inanmalıdır. Bu kural sayesinde ki eski Türk sanat eserleri dünyanın hayranlığını kazanmıştır. Ayrıca bu kural sayesinde gerçekleşen iş bölümü, her sanat dalında yeterince istihdam sağlamıştır.

c. Ahinin doğru olması, hakkı olandan fazlasını elde etme yoluna sapmaması kuralı, hammadde temininden pazarlamaya kadar, üretimin bütün safhaları standardize edilmiş olduğundan, bu ölçünün dışına çıkmak adeta imkansız gibidir. Her ahi belirli kalitede hammadde kullanacak, belirli üretim teknikleriyle çalışacak ve imal ettiği ürünü belirli fiyata satacaktır. Bunun aksine bir davranış, ahlak

dışı bir olay sayılarak kovuşturulmasına sebep olmaktadır. Bu kovuşturmanın arkasındaki otorite ise yüz yıllar ötesinden gelen örf ve adet otoritesidir. Vicdan ve ahlak otoritesidir.

d. Ahi görevini, sanatını geleneksel pirlere kadar bütün ustasına öğretmenine kadar bütün büyüklerine içten bağlanmalı sanatında ve davranışlarında onları örnek olmalıdır. Ahinin sanatının icrasında belirli otoritelere bağlanması ve onları örnek olmasını öngören bu kural Ahi ahlakına ayrı bir değer katmaktadır.

Ahiler, sofilerin hırkalarına karşılık fütüvvet şalvarı, başlarına büyük beyaz bir serpuş giymekte idiler. Serpuşların tepesinde 70 cm. uzunluğunda bir şerit bulunurdu. Bellerinde bir kama taşırlardı. Törenlere daima silahlı olarak katılırlardı. Elbise bakımından belli bir küme olmak ve loncalara dayanmakla beraber, aralarında tanınmış müderris, kadı ve mevlevilerinde bulunduğu gözönünde tutulursa, bunların basit bir esnaf teşkiline dayanmakla kalmayıp, sosyetenin aydın tabakalarını da aralarına aldıkları anlaşılır. Anadolu'da birçok hükümdarın gazi sanını almaları, bunların aynı zamanda fütüvvet mesleğine girmiş, yani Ahi olmuş kimseler bulunduğu sanısını vermektedir.

Ahilik töresi aykırı bir iş yaparsa, müşteriye aldatırsa, yalan söylerse, yargılanmasını ahi baba yapar. Ceza mesela dükkan kapatma ise dükkanı kapatılacak esnaf dükkanının önüne götürülür. Kapanan dükkanın kilidi şeyhe teslim edilir ve dükkan sahibinin sağ ayağından papucu çıkarılarak, dükkanın damına atılırdı. Dilimizdeki; değeri kalmadı, değerini yitirdi manasındaki "papucu dama atıldı" sözü buradan gelmektedir.

Bir açıdan bakıldığında da Kuran ve Sünnet'e dayalı İslam

inancı dışında, devlete karşı asi, düşük ahlaklı, kimliği belirsiz ve karışık kimselerin de bu teşkilatın içinde yer aldığını görüyoruz.

Batuta'nın Ahiyyat-ül Fityan diye söz ettiği genç ahiler, gündüzleri çalışırlar, ikindiden sonra ahi babaya getirirler kazançlarını. Birarada yaşadıkları zaviyede, topluca yemek yerler, Kuran okurlar, şarkı söyler, raksederlerdi. Batuta'ya göre konukları ağırlamada zorbalardan hakından gelmekte, zalim ve edepsiz takımıyla bunlara yardım eden şirretleri katledip ortadan kaldırmakta ahilerin eşi yoktur.

Ülke kaynaklarını en rasyonel ve insancı bir biçimde harekete geçiren, adil ve hak üzere bir gelir dağılımını sağlayan, sosyal dayanışma, barış, kardeşlik yaratan ulusal bütünlüğün ekonomik temellerinden kuran dengeli ve verimli bir iktisadi, sosyal, siyasi modeldir.

Benzer teşekküllerden farkı:

- 1) Ahilik bir tarikat değildir.
- 2) Ahilik bir üreticiler birliği konferedasyonudur.
- 3) Ahilik batıdaki Loncalardan, Gurdlyerden ve Corporationlardan da ruhu yapısı ve insan saygı ve sevgisi bakımından da tamamen farklıdır.

Ahilik, ülke kaynaklarını en rasyonel ve insancı biçimde harekete geçiren, adil ve hak üzere bir gelir dağılımını sağlayan, sosyal dayanışma, barış, kardeşlik yaratan ulusal bütünlüğün ekonomik temellerini kuran dengeli ve verimli bir iktisadi, sosyal sistemdir.

Ahilik, prensipleri alinteri ve sermaye düzeninin, bugün kalkınmış ülkelerde dahi benimsenip batı çalışma hayatını da yükselttiği bir vakadır. Çünkü "Ahilik" işçi eğitim sistemi ve iktisadi meselelerin endüstriyel teknolojisini sosyal ve ekonomik şuuruyla geliştiren, üretici işadamları yetiştiren, sosyal, ekonomik ve

demokratik muhtevalı, millet kültürü eseri olarak kabul edilmiştir. Geri kalmışlıktan ileri medeniyetler seviyesine ulaşan Japon ve Avrupa örneklerinin bize öğrettiği şudur ki, hamleci olmalarını sağlanması, ancak ve ancak onların, kendi kıymet hükümleri menzumelerinin yeni bir yoruma ve tefsire tabi tutarak, onlara yeni görevler yüklemekle mümkün olabilir. Bu da günümüzde Ahilik, kültür, prensip ve fonksiyonlarını çağa uydurarak uygulayabilmekle gerçekleşebilir.

Bu sistemde Ahiler, çatışmacı değil, dayanışmacı bir ruh yapısına sahiptir. Zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, millet ile devlet kısıcası toplumun bütün fertleri barışıktır.

İnsanların bazılarının zengin bazılarının fakir olması Ahilik, normal karşılar. Ancak güçlünün zayıfı ezmesine veya bir kimsenin haksız kazanç sağlamasına Ahilik, şiddetle karşıdır.

Din, dil ve ırk farkı gözetmeden herkesi eşit gören, kendisinden önce, etrafındakileri de düşünen ve kollayan bir insanlık, kardeşlik, cömertlik, misafirperverlik, haramdan (hak edilmemiş kazançlardan) kaçınan, yalan söylemeyen, ahte vefa gibi prensipleri olan ahilik dayanışmayı adeta yeni bir sermayeye dönüştürmüştür.

Fatih'ten sonra bu teşkilat İran tesir ve kontrolüne girdi. Devlet tarafından sert tedbirler alınması mecburiyeti doğdu. Fakat teşkilat hiçbir zaman bütünüyle yok edilmedi. İzleri Anadolu'da imece, yaren meclis ve sohbet biçiminde bugün de sürmekte olan ahiliğin, Cumhuriyetten sonra 30 Kasım 1925 tarihli kanunla son kalıntıları da kaldırıldı.

Her yıl 11-17 Ekim haftası "Ahilik Haftası" olarak kutlanmaktadır. ■

Kaynak:

Ahilik Araştırma ve Kültür Vakfı: İstanbul 1985

Adıyaman Yöresi

Kadın ve Erkek Giysileri

Nusret KARAKUŞ

KADIN GİYSİLERİ

Baş Giyilenler:

* **Taç (Kufi):** Etrafı zincirler, altın veya gümüşlerle çevrili bir başlıktır.

* **Sırmalı Puşu (Şeer):** Kufinin üstüne bağlanır. Bu puşunun kumaşı Suriye'den temin edilmektedir. En kaliteli sırmalı puşudur.

* **Keyfiye (Ketan):** Puşunun üzerine ikiye katlanarak çene altında çapraz bağlanır. Bunun sonucu tacın ön kısmı açıkta kalmış olur.

Adıyaman Kız

Başının Bağlanması

Başta bir fes ve fesin üzerinde tepelik bulunur. Tepeliğe bağlı olup ön taraftan sarmak kaydıyla zincir, altın veya gümüş takılar yer alır. Fesin alın kısmına gelecek şekilde ayarlanan sırmalı veya düz siyah puşu bağlanır. En üste alın kısmı açık kalacak şekilde ikiye katlanmış beyaz dağ keteni (baş örtüsü) tutturularak, uçları her iki yandan aşağı doğru

sarkıtılır. Bu uçlar çene altından çapraz getirilerek ensede, saçın altından düğümlenir.

Bedene Giyilenler

* **İç Gömlek (Kıras):** Basma kumaştan yapılır. Bedene giyilir ve dizlere kadar uzanır. Bu gömlek geniş ve uzun kolludur. Genellikle desenli olmakla beraber düz beyaz kumaştan

yapılanları kullanılmaktadır.

* **Üç Etek (Zıbın):** İç gömleğin üzerine giyilir. Yöreye ait olan kehme kumaştan yapılmış bir beden giysisidir. Astar kısmı ise yine basma kumaştan ve desenli olmaktadır. Uzun kollu olup kol ağızları beş santim uzunluğunda yırtmaçlı, şerit desenli, renkli, her iki yandan basenlerden başlamak üzere yırtmaçları vardır.

Bu yırtmaçların her iki başında birer ip bağlanmıştır. Bu kısımlar katlanarak arkadan bağlanmaktadır. Kol ağızları ve yaka kısımları açıktır. Göğüs kısmına birkaç düğme dikilir. Kutni kumaştan yapılanları da kullanılmaktadır.

* **Önlük (Ber-vang):** Zıbının üzerine giyilir. Desenli, mavi-beyaz uzun bir önlüktür. Aynı zamanda basma kumaştan siyah-beyaz renkleriyle desenli önlükte yörede kullanılmaktadır.

* **Kuşak (Ben):** Önlüğün üstüne giyilir, yani en üste bağlanır. Renk ve şekil olarak erkek kuşağının aynısıdır.

* **Şalvar (Derpe):** Kumaş cinsi basma olup en alta giyilmektedir. Genelde kumaş çizgili olmakla beraber değişik renklerde olanı da kullanılmaktadır.

Adıyaman yöresinin kadın giysisi

Ayağa Giyilenler

* **Çorap:** Kadınlar, genelde renkli ve yöresel motiflerle işlenmiş olan yün çorap giymekle beraber yine yün olan düz-beyaz çorap giymektedirler.

* **Yemeni:** Deriden yapılır. Genellikle kırmızı renkli olanı tercih edilmekle beraber siyah renkte olanlarının giyildiğinde görülmektedir. Puçıklı bir yemeni çeşittir.

* **Çarık:** Manda gönünden yapılmış olup içi hafif tüylüdür. Çarığın etrafından geçirilmiş iplerle bağlanır.

ERKEK GİYSİLERİ

Başa Giyilenler:

* **Terlik:** Şal işlemeli, delikli, nakışlı ve renkli bir başlıktır. Yünden yapılır ve elde işlenir. Terlikteki delikler başın hava almasını sağlar.

Ayağa Giyilenler:

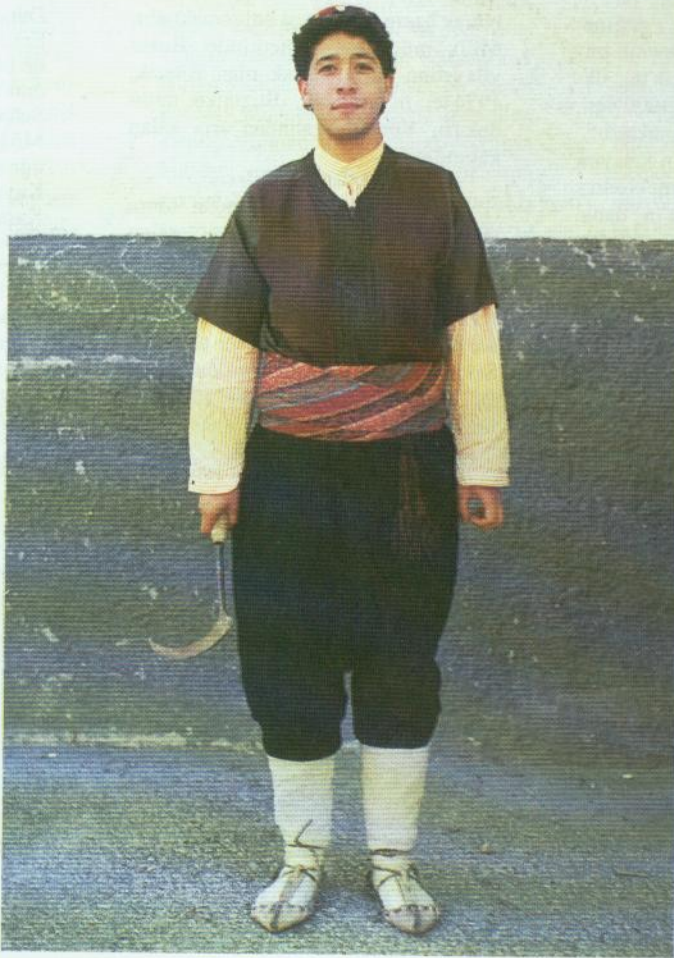
* **Çorap:** Yünden yapılmış düz beyaz çorap veya yöresel motifli renkli çoraplar giyilir. Günümüzde düz beyaz çorap daha fazla kullanılmaktadır. Eğer kıl şalvar giyilmiş ise çorap şalvarın üstüne çekilir ve bir iple bağlanır. Gabardin şalvar giyilmiş ise çorap şalvarın altına giyilir.

* **Çarık:** Manda gönünden yapılır. İçi hafif tüylüdür. Yanlarında deriden yapılmış bağcıkları vardır. Bu bağcıklar yün çorap üzerine çapraz ve uzunlama olarak bağlanır.

* **Yemeni:** Deriden yapılır. Genellikle siyah renkte olup bayanların kırmızı renkte yemeni giyindiği de görülmektedir.

Bedene Giyilenler

* **Gömlek (Kütük):** Basma kumaştan dikilir. Bedene giyilir. Yakasız şeritli, desenli (Çizgili), yırtmaçlı, uzun kollu, genellikle beyaz sarı, krem renginde göm-

Adıyaman yöresinin erkek giysisi

lek giyilir. Kol ağızları düğme-lenmez yanı açıktır.

* **Kırk Düğme Yelek (Sığme):** Gabardin kumaşından yapılmıştır. Genellikle kahverengi kumaştan yapılır. Yarım kolludur, ön kısmı kumaş arka kısmı

ipek olan ve üzerinde kırk adet düğme bulunan, cepsiz gömleğin üzerine giyilen bir tür yeledir.

* **Şalvar:** Adıyaman yöresinde iki çeşit şalvar kullanılmaktadır. a) Genellikle siyah veya mor olup düz, cepsiz, uçkur yuvası saten veya ipekten yapılmış olmakla beraber uçkuru yünden yapılmış, yün, kıl şalvar giyilir.

Bu şalvar giyildiği zaman sağ ve sol taraflarından şalvara monte edilen püsküller sarkıtılır.

b) Gabardin kumaştan yapılan şalvarlar genellikle kahverengi kumaştan yapılır. Uçkur yuvası ipekten yapılmıştır. Uçkuru ise yine şalvarın kumaşından yapılır. Kıl şalvara oranla daha bol kesimli ve ceplidir. Bu şalvar giyildiği zaman püsküller sarkıtılmaz.

* **Kuşak:** Yünden yapılır. Kırk düğme ve şalvarın üstüne gelecek şekilde bele bağlanır. Bu kuşak dörtgen biçiminde renkli ve yöresel motiflidir.

* **Aba:** En üste giyilir. Aba yörede elle yapılmış, yarım kolu yünden kahverengi renkte, kolun alt

kısmı ve abanın ön kısmı beyaz renkli, şeritli olup göğüs kısmı nakışlıdır. ■

600 yıl Hüküm Süren Bir İmparatorluğun Yapı Taşı

Bilecik**Rahime COŞKUN**

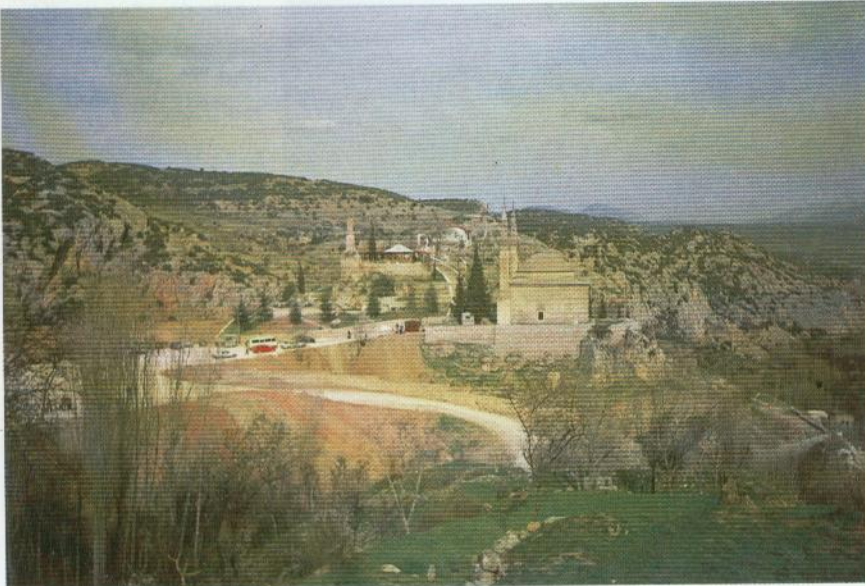
Anadolu'da Tunç çağına geçiş süresince önemli bir yeri olan Bilecik'te, ilk yerleşim İÖ 3000'den öncelere rastlamaktadır. Bu tarihlerde tunç yapımı için kalayın buradan çıkarıldığı bilinmektedir. Bilecik İÖ 1200'de Frigler'in daha sonra Persler'in, Presler'in İskender'in ordularına yenilmesinden sonra da Trakya Anadolu arasında bir geçiş yolu olması nedeniyle gelişen bir yerleşim merkezi olmuştur. Bilecik, 1299'da Osman Bey tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. Böylelikle Osmanlı imparatorluğunun ilk merkezi olmuştur. Bilecik'e tarihi gözle baktığımızda Orhan Gazi ve Osman Gazi'ce yaptırılan 2 cami, Rüştüye Mektebi, Çarşı, İpek fabrikaları bulunmakta olup; il sınırları içerisinde 200'den fazla cami ve mescit, 8 medrese, 13 kilise, 200 kadar okul bulunduğunu görmekteyiz. Bilecik'in bugün Gölpazarı, Osmaneli, Pazaryeri, Bozüyük, Söğüt, Yenipazar ve İnhisar

olmak üzere yedi ilçesi bulunmaktadır. Milli mücadele döneminde Bursa vilayetine bağlı sancak olan Bilecik, 1924'te, il olmuştur. Bugünkü tarihi dokusu Yunan işgalinden arta kalan kalıntılardır.

Ertuğrul Gazi ve Bilecik

1071 Malazgirt savaşından sonra Anadolu'ya akın akın gelen Türkmenler Anadolu Selçuklu Devleti sultanları tarafından batıya yani Bizans sınırına yerleştiriliyorlardı. I. Alaattin Keykubat zamanı, Anadolu Selçuklularının en parlak dönemidir. Bu dönemde doğuda güçlenen Moğollar, Harzemşahlar'ı Anadolu'ya doğru sürmeye başladılar. İşte 13. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı Devleti'nin ilk kurucusu Osman Bey'in babası Ertuğrul Gazi, Kayı boyu ile Anadolu'ya gelir. Kayıların beyi olan babası Gündüz Alp'in ölümünden sonra Ertuğrul Gazi kabileye reis seçildi. Ağabeyleri Sungur Tekin ve Gündoğdu Bey'ler Ahlat'a geri dönerken, Ertuğrul Gazi ve kardeşi

Dündar Bey batıya doğru ilerlediler. Erzincan dolaylarında Selçuklu ordusu ile büyük bir Moğol ordusunun çarpışmakta olduğunu gören Kayıların, Selçuklular'ın yanında yer almasıyla Moğollar büyük bir yenilgiye uğradılar. I. Alaaddin Keykubat, Kayılara Ankara dolaylarındaki Karadağ yöresinde oturma izni verdi. Köseadağ savaşından sonra Anadolu Selçuklu Devleti'nin parçalanmaya ve yıkılmaya başlaması uç bölgelerdeki Türkmenler'in önemini daha da artırdı. Bu akınlar, yeni bir Türk Devleti'nin kuruluşuna zemin hazırlamaktadır. Ertuğrul Gazi'ye daha sonra Söğüt ve Domanic yöreleri yurt olarak verildi. İşte Söğüt ve çevresi yeni bir güneşin doğmasına sebep olacaktı. Altı asır hüküm sürecek olan Türk Devleti'nin kuruluş temelleri burada atılacaktı. Ertuğrul Gazi, başta Şeyh Edebali olmak üzere pekçok ahi şeyhinin manevi desteğini almış mütevazı bir şahsiyet sahibi olarak, kendisine "bey" değil, "gazi" denilmesi istemiştir. Ertuğrul Gazi 1280 yılında vefat etmiştir.

Şeyh Edebali türbesi ve Orhan Gazi Camii'ne bir bakış.

*Uzanıp da geldim uzak yollardan
Solgun gördüm yaprağını Bilecik
Verimini alamadım dallardan
Kıraç gördüm toprağını Bilecik*

Aşık Garip Hakkı

Günümüzde Bilecik

Hüzünlü, ama bir o kadar da her karış toprağı şeref yüklü bir tarihin şanlı hatıralarını sinesinde, kendi sessizliğinde gururla haykıran bir ildir Bilecik... Altı yüzyıl hüküm sürmüş bir imparatorluğun filiz sürdüğü diyarlardan biridir Bilecik...

Her karış toprağında; yedi düvele şan salmış Alplerin, Erenlerin, fetih ruhlu yiğitlerin ayak izleri vardır.

Ata yadigarı hatıraların, hala direnmeye çalıştığı bu şehirde, iki ayrı duyguyu birarada yaşarsınız. Bir yandan bugünün hareketliliği, diğer yandan dünün sessizliği...

Bugünkü şehir, her il gibi eğitimiyle, sağlık hizmetleriyle, esnafıyla üretkenliğiyle imkanları dahilinde bu hareketliliğini sürdürmektedir. Şehrin en işlek caddesi, aynı zamanda tek ana caddesidir de. İnsanların koşuşturması, günün yirmidört saatinde bu caddede yoğunlaşır. Burada pazar, yöre halkının yetiştirdikleri ürünlerle kurulur. İş kollarının çok sınırlı olduğu bu şehirde yaşlı insanların, toprakla kucaklaşmasının ürünüdür bunlar.

Genç nesli, bu ilde görebilmek pek mümkün değildir. Burada pekçok anne iş bulmak umuduyla gurbete dağılan evlatlarının hasretini çekmektedir. İnsan, düşünüyor da bazen, bu şanlı ilin sessizliğine içi sızlıyor. Yüzüne gülen bir eser olsa yaban ellerin uzanmadığı diyor, içi burkularak...

Neden mi? Çünkü:

Tarih Ağlar Eski Bilecik'te

Kayalar, sanki yalnızlığın ürkekliğinden adeta birbirine omuz vermiş gibi dizilmişlerdir. Engebeli arazi yapısında "Koca bir tarihin yasını" işte bu kayalar tutar gibidir. Yıkık minareler, harabe mescitler, kimbilir en son hangi vaktin ezanını yükseltti semalara ? Büyük istiladan arta kalan bu yarım bedenli minareler, aşevleri, mescitler, camiler, zulmün abidesi olarak geçmişin kulağını çınlatmaktadır. Hala izlerine rastladığımız bu yangın, kurtuluş savaşının Bilecik'te bıraktığı izlerdir. O günlerin mücadelesine en canlı misaldir bu minareler.

Yok olmaya yüz tutmuş tarihi doku içerisinde, eski şehrin mezarlığı ile aşevi

yanyanadır. Konumu itibarıyla yol kenarında bulunan aşevi; kocaman bir ocaklık, üstü açık ve yıkık duvarlarıyla zamana karşı direnmektedir. Buradan bakıldığında tam karşısında yüksek kayaların üzerine inşa edilmiş Şeyh Edebali'nin türbesiyle tekkesi görülmektedir. Yaz kış ziyaretçisinin eksik olmadığı bu türbeye gelirken, enkaz halinde bir tarih, sanki size içini dökmektedir. Sonra gözünüz kayaların arasından süzülüp, incecik bir suya takılmaktadır. Bugün hala yok olmuş çarklarına karşın süzülen değirmenin suyu, bir zamanların hatıralarını yadettmektedir.

Evet, koca bir tarihin gözyaşının aktığı yer burası olsa gerektir.

Yazar **Ali Erdal**'ın ifadesiyle, kimbilir altı yüzyıl bir dünya medeniyetine beşiklik eden bu topraklar şimdi altmış milyon insanın tarihine göstereceği ilgiyi bekliyordur.

*Kimbilir; kırgındır, küskündür belki de...
TARİH, için için ağlar BİLECİK'te...*

Yıkık mescit ve tarihi kalıntılar.

Zara ve Çevresinde Çorap Motifleri

İsmail Hakkı ACAR

Yan Yeritme

Genellikle yeni gelinler tarafından giyilen bu çoraplar çocuk isteğini dile getirir. Gelinin en kısa zamanda bu aileye mutluluğun ifadesi olan çocuklar doğurmak istediğini anlatmaya çalışmaktadır. Yani bir bakıma çocuk olacağına bir müjdesidir, hamile olduğunu ifade eder. Gençlerin giydiği hemen hemen bütün çorapların boğazında gördüğümüz çengeller bu deseni tamamlar.

Yan Yeritme

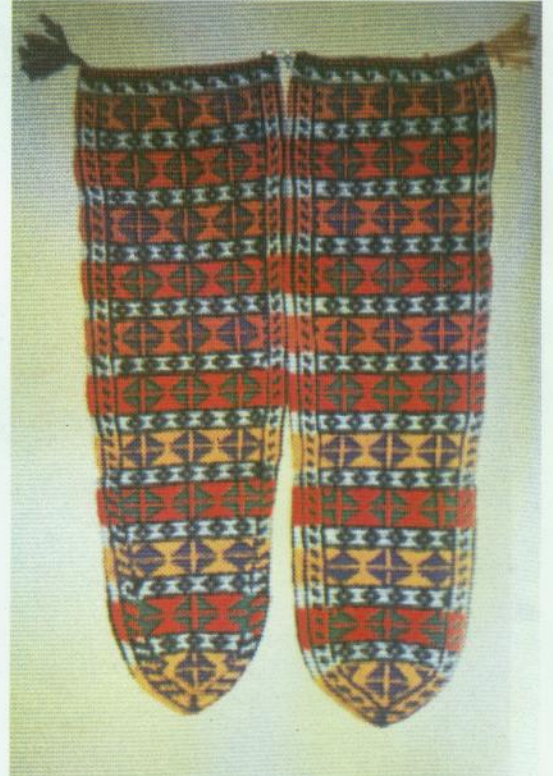
Aynalı

Aynalı

Damatlar tarafından düğünün başlamasıyla birlikte giyilen aynalı motifli çoraplardan birkaç tane eskitilinceye kadar giymeye devam edilir. Renkler çok canlıdır ve gözalcidir. Gelin tarafından örülür ve çeyiz olarak oğlan evine getirilir. Küçük bir kareden başlayarak gittikçe içiçe büyüyen bu motifte yeni kurulan bu yuvada sevginin yumak gibi büyüyerek artacağı ve bu sevginin çocuklarla perçinleşeceği ifade edilir. Çocuklar, karelerin içindeki noktalar.

Ceviz Kıynağı

Kadınların giydiği bu çorap motifi çok orijinaldir ve bu çorabı giyen kişi mutlaka kaynanadır. Çünkü motifteki yürek parça parçadır. El kızı denilen gelin gelerek çok sevdiği oğlunun sevgisine ortak olmuştur ya da el oğlu yürek pasesi kızını elinden almıştır. Büyük motiflerin arasına küçük yürek motifleri konularak halâ çocuğun çok sevildiği kişi tarafından ifade edilmektedir.

Ceviz Kıynağı

Fincan İçi

Bazı köylerde "Çark Gemisi"de denen bu desenli çoraplar yaşlı kadınlar tarafından giyilir. Kadere boyun eğmenin bir ifadesi olan bu desenli çoraplar genellikle donuk ve mat renklerle örülür. Hayattan hiçbir beklentisi olmayan bu kadınları mutlu eden tek olay ise kendisinin hala sevilip sayıldığına bu desende anlatılmış olmasıdır. Çünkü desenin ortasındaki kendisidir. Kenardaki noktalar ise kişinin etrafındaki çoluk-çocuk ve sevenleridir.

Baca Demiri

Gelin olacak her kızın çeyizine annesi tarafından örülerek konulan bu çoraplar annenin kızı ile övündüğünün bir ifadesidir. Gittiği evin ocağının tütmesini yani ailenin mutlu bir şekilde çoğalacağını ifade eden bu motifli çoraplar düğün başladığında geline giydirilir ve düğünden sonra da uzun bir süre o gelin tarafından giyilir. canlı ve göz alıcı renklerden oluşan bu çoraplarda her motifin arasında konulan çengel motifleri ise bu gelinin oğlan tarafından büyük çabalar sarfedilerek elde edildiğini anlatır. Bu çoraplar şayet donuk ve mat renklerden olmuşa bu birleşmeden kız tarafının pek memnun olmadığını ifade eder. Ayrıca motifler çok muntazam bir şekilde işlenmişse mutluluğu, düzensiz ve rasgele şekilde işlenmişse mutsuzluğu anlatır.

Çarkgeminin Kollusu

Bu motifte ortada gemi çarkına veya dümenine benzeyen bir şekil, onun etrafında da koç başları dizilmiştir ve oğlu olan babalar ile anneler tarafından giyilir. Hem kadın hem de erkekler tarafından giyilen bu çoraplar köy toplumlarında erkek evlat sahibi olmanın bir gurur vesilesi olduğunun en güzel örneğidir.

Fincan İçi

Gelin övündüren

Gelin övündüren

Gelin tarafından örülüp kaynana ve kaynata tarafından giyilen bu çoraplar birbirine geçmiş "S" den oluşur. Gelin övündüren motifli çorapların boğaz kısmında "eli böğründe" motifli olursa bu çorap bilhassa daha da övünç kaynağıdır. Çünkü evdeki gelin yumuşak başlı, söz dinleyen ve munis birisidir. Her ne kadar gelin kendisini bu şekilde anlatmaya çalışsa da çorabı giyen kişi de kendi düşüncesini ayrı bir biçimde ifade eder. Şayet çorabı tam çekmemiş, pejmürde bir şekilde giymiş ve boğaz kısmını da geriye katlamışsa motif ne anlatırsa anlatsın, doğru olmadığını belirtmeye çalışmaktadır.

Deli Kıvrım

Genellikle 12-20 yaş arasında hem erkek delikanlılar ve hem de genç kızlar tarafından giyilen bu çoraplar, başıboşluğun, yani sözlü nişanlı ya da evli olmadığının bir ifadesidir. Deli kıvrım denen asıl motif, yaprakların arasındaki "S" şekilleridir. Yapraklar, kişinin etrafında her ne kadar ana-baba, kardeş ve hısım akrabalar olsa da bu motifle gerçek sahibinin olmadığı anlatılır. Motiflerin etrafındaki noktalar ise bu kişiyi elde etmek isteyen pekçok bekarın bulunduğunu belirtir.

Küpeli

Evli kadınların giydiği bu çoraplarda dikkat edilmesi gereken en önemli husus, renklerin canlılığı veya matlığıdır. Eğer renkleri canlı ise o kadının mutluluğunu ifade eder. Mat renklerle örülen küpeli motifli çorabı giyen kadının aileden kocasından yada çocuklarından dolayı bazı problemleri olduğu anlaşılır. Ayrıca desenlerin çok muntazam yapılmış olması da bir mutluluk ifadesidir.

HOYDER

HALK OYUNLARI YAŞATMA DERNEĞİ

HOYDER HALK OYUNLARI YAŞATMA DERNEĞİNİN ETKİNLİKLERİ

Türk kültürüne hizmet etmek, yaymak, yaşatmak ve bilhassa nesiller arasındaki kültürel kopuklukların asgari düzeyde tutulması amacıyla çalışmalarını sürdüren HOYDER, 14 Aralık 1996'da yapılan Olağan Genel Kurul Toplantısı ile Yönetim Kurulunu belirledi.

Kafkas Ekibi : Namık Kemal ÖZTÜRK, Haluk ULU
Kırklareli Ekibi : Metin SEZER
Üsküp Ekibi : Beyazıt MERT
Van Ekibi : Sadettin YEŞİLIRMAK
Karadeniz Ekibi : Gürkan GENÇ
Manisa Ekibi : Nesrin GENÇ
Gaziantep Ekibi : İmam BAKIR

Genel Başkan : M. Zeki BAYKAL
II. Başkan : Gökalp AKBULUT
Genel sekreter: Yaşar Güleş
Teknik Komite Temsilcisi : Güven YEŞİLBAĞ
Muhasip : Nihat Bilgin
Demirbaş Eşya Sorumlusu : Gürkan Genç
Üye : Ümit YILMAZ
Üye : Recep Çetinkaya
Üye : Latif ERDOĞAN
Üye : Tamer ŞAHAP
Üye : Muzaffer PLATİN

Adından da anlaşıldığı gibi amacı, TÜRK Halk Oyunlarını yaşatmak olan HOYDER'in çalışmaları sadece Anadolu ile sınırlandırmayıp dünyanın çeşitli bölgelerinde bulunan Türk Devlet ve Topluluklarının Milli oyunlarını da kapsamaktadır. 1996-1997 faaliyet döneminde çalışılan yöreler ve eğitmenleri şunlardır:

Seksen kişilik oyuncu kadrosu ile İhsan Mermerci Lisesi Spor Salonu'nda çalışmalarını sürdüren Hoyder, yarışmalarda başarı sağlamak peşinde. Pratik olarak yapılan çalışmalar, teorik bilgiler ile kuvvetlendirilmekte ve öğrenilen oyunların sergilenmiş hali video bantlardan izlenilmektedir. Tüm bu çalışmalar Haziran 1997 Geleneksel Folklor Şöleni'nde sahnelenecektir.

Yeni sezonun ilk faaliyet olarak, derneğe katılan yeni elemanların tanışma ve kaynaşma çayı 24 Aralık 1996 akşamı Zeytinburnu Mutlu Düğün Salonu'nda yapıldı. Yine her ayın 5. akşamı derneğe hizmet etmiş kişiler, dernek merkezinde toplanıp sohbet etmektedirler.

Motif Dergisi kadrosu da bu çalışmalarından dolayı HOYDER'e başarılar diliyor.

HOYDER

Adres : 58. BULvar Cad. No. 93
 Zeytinburnu-İST. Tel : (0212) 664 81 30

Değerli Okuyucularımız;

Bize ayrılan bu köşede Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği olarak kimi zaman belirlediğimiz hedefleri gerçekleştirmenin mutluluğunu; kimi zaman da yaşadığımız coşku ve mutlulukları sizlerle paylaşma imkânını bulduk. 1996-97 sezonunda geleneksel hale getirmiş olduğumuz faaliyetlerimizin yanına yenilerini ekleyerek çalışmalarımızı sürdürmekte ve yeni hedeflere doğru ilerlemekteyiz. Seçkin eğitim kadrosu ve geniş eleman potansiyeli ile çalışmalarımızı devam ettiriyoruz.

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Eğitim kadrosu:

Basın ve Halkla İlişkiler Danışmanı : Ekber YEŞİLYURT
Halk Oyunları Danışmanı: Yrd. Doç. Şinasi ÜNAL
Koordinatör: Niyazi ENGİNSU
Müzik Koordinatörü: Musa UZUNKAYA
Ağrı Yöresi Eğitmeni: Yrd. Doç. Şinasi ÜNAL
Van Yöresi Eğitmeni: Sadettin YEŞİLİRMAK
Manisa ve Artvin Yöresi Eğitmeni: Neşet KESKİN
Muş, Varto ve Burdur Yöresi Eğitmeni: Neşe Dilek AÇIKER
Malatya Yöresi Eğitmeni: Ramazan TABAŞ
Karadeniz Yöresi Eğitmeni: Gürkan GENÇ
Mut Yöresi Eğitmeni: Ali ÖRS
Adıyaman Yöresi Eğitmeni: Nusret KARAKUŞ
Üsküp Yöresi Eğitmeni: Resul ÇALIŞKAN

Kültürümüzün otantik değerlerini araştıran, derleyen, arşivleyen, sergileyen ve bu yolla yaşatma amacı güden kişi, kurum ve kuruluşları ödüllendirmek

TGRT Stüdyosunda Dernek Başkanımız M.Zeki BAYKAL, THM Sanatçısı Selahattin ALPAY ve İzzet ALTINMEŞE, Ağrı Yöresi Halk Oyunları Eğitmeni Şinasi ÜNAL, Malatya Yöresi Halk Oyunları Eğitmeni Ramazan TABAŞ

amacıyla düzenlenen "Geleneksel Motif Halk Bilim Ödül Töreni" 1997 yılında da gerçekleşecek.

Amaçlanan hedeflere medyanın da yardımıyla ulaşacağımıza inanıyor ve bu amaç doğrultusunda TGRT'de yayınlanan Halk Müziği sanatçısı Sayın İzzet ALTINMEŞE'nin hazırlayıp sunduğu "İzzet-i İkram" programında Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği olarak gösterilerimizi sunuyoruz. Programın Halk Oyunları Danışmanlığını Dernek Başkanı M. Zeki BAYKAL, Teknik Başkanı Ümit AKYÜZ ve Ağrı Yöresi Halk Oyunları Eğitmeni Yrd. Doç. Dr. Şinasi ÜNAL yapmaktadırlar. Programda Türkiye'nin dört bir köşesinden gelen yöre halk oyunları grupları yer almaktadır.

Hergün daha fazla izleyiciye hitap eden ve coşku dolu anların yaşanmasını sağlayan "İzzet-i İkram" programı kültürel değerlerine bağlı insanlarımızın yüreklerinde taht kurmakta ve kulaklarına eşsiz bir türkü ziyafeti sunmaktadır. Her programında farklı bir Halk Müziği sanatçısına yer veren İzzet ALTINMEŞE, aynı zamanda bugüne kadar gündeme getirilmeyen bir olayı başarıyla gerçekleştirmiştir. Bu olay ne mi? Düşünsenize; ülkemizde Halk Müziğine gönül vermiş binlerce sanatçı ya da sanatçı adayı var. Ancak onlar seslerini geniş kitlelere duyurma ve kendilerini tanıtmaya imkanı bulamadıkları için her zaman bir köşede beklemek zorunda kaldılar. İşte İzzet ALTINMEŞE, bu durumdaki kişilere de fırsat tanıyarak "İzzet-i İkram" programında onlara da yer vermiştir. TV programları arasında böylesine ince düşünülmüş bu kültürel içerikli programda yer almak onur vericidir.

Salı akşamları Dernek merkezinde gerçekleştirilen ve amacı sıcak bir ortamda sohbet edip, ileriye yönelik verimli çalışmalar yaratmak olan "Motif'te

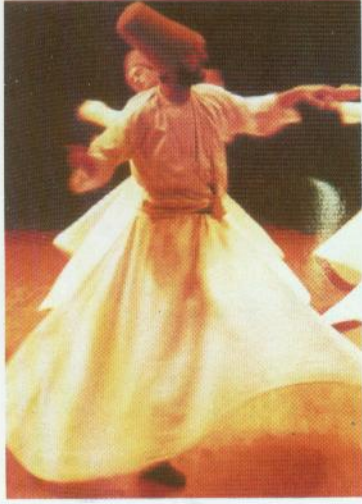
THM Sanatçısı ve TGRT İzzet-i İkram programı hazırlayıcısı İzzet ALTINMEŞE, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Başkanı M.Zeki BAYKAL ve Sanatçı Selahattin ALPAY, program öncesinde birarada.

Salı Sohbetleri" düzenlenmektedir. Sohbetlere Halk Oyunlarını akademik düzeyde araştırıp inceleyen halk bilimciler ve Halk Müziğinin güçlü sesleri de katılmaktadır.

Siz de "Motif"te Salı Sohbetleri"ne katılarak bizlerle bu sıcak ortamı paylaşmak ister misiniz? Ne dersiniz?

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Sanat etkinlikleri yapıyor.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kültür İşleri Daire Başkanlığı Kültür Sanat etkinlikleri yapmaktadır. Bu etkinliklerden biri de; 17 Aralık 1996'da Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde düzenlenen "Şeb-i Arus" programıydı. Taşkın SAVAŞ'ın düzenlediği Sema programı, Mevlânâ Celeddin-i Rûmî Hazretlerinin vefat yıldönümü olması münasebetiyle hazırlandı. Programda Sema gösterisi ile birlikte Mevlevî tarikatının en seçkin Tasavvuf Musikisi eserleri de

Şeb-i Arus

okundu.

Süleyman ŞENEL'in düzenlediği "Türk Halk Müziği Ezgileri" programında **Grup Kent Ozanları**'nden "Açıklamalı Halk Müziği" icra edildi. 14 Aralık 1996'da gerçekleştirilen programda yurdumuzun çeşitli yörelerinden derlenen Halk Müziği örnekleri enstrümanlar öne çıkarılarak çalınan eserlerin hikayesi ve açıklaması yapıldı. Dolayısıyla izleyenlere hem müzik dinletildi hem de çalınan bu eserler hakkında bilgiler ve halk müziği kültürü verilmiş oldu.

1996 yılı UNESCO tarafından "**Nasreddin Hoca Kahkahası Yılı**" olarak ilan edildi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı 15-31 Aralık tarihleri arasında Nasreddin Hoca günleri çerçevesinde "Türkçe'den Dünyaya Gülen Adam: Nasreddin Hoca" başlığı altında bir dizi etkinlik gerçekleştirildi. Bu etkinlikler içerisinde Nasreddin Hoca Karikatürleri ve Kitapları Sergisi, Nasreddin Hoca filmleri ve bir açık oturum düzenlendi.

Karikatür Sergisinde dünya çapında ün yapmış bir çok karikatüristin eserleri Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde sergilendi.

"Türkçe'den Dünyaya Gülen Adam: Nasreddin Hoca"

Nasreddin Hoca'ya "parayı verenler"

başlığı altında gerçekleşen açık oturumda ise bir çok yönden Nasreddin Hoca incelendi. Nasreddin Hoca konusunda uzman isimlerin katıldığı açık oturumda "Balkanlarda Nasreddin Hoca, Yabancı Dillerde Nasreddin Hoca, Fıkralarıyla ve Matbuatta Nasreddin Hoca, Dil ve Edebiyat Eğitiminde Nasreddin Hoca Karikatürist gözüyle Nasreddin Hoca, Türkiye'nin Dünya Elçisi: Nasreddin Hoca, Kafkasya ve Türkistan'da Nasreddin Hoca" başlıkları altında uzmanlar Nasreddin Hoca'nın etkilerini ortaya koydular.

23 Aralık 1996'da İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölümü öğrencileri Atatürk Kültür Merkezi'nde gösterilerini sundu. Programda; İzmir, Erzurum, Kırklareli, Diyarbakır, Trabzon ve Azerbeycan yöresi halk oyunları sergilendi. Ayrıca enstrümental müzik dinletildi ve ritm gösterisi yapıldı.

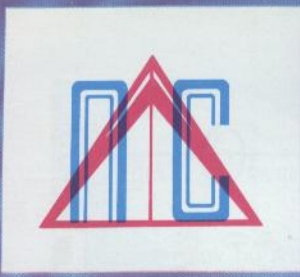
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Kültür Sanat etkinliklerini 1997 yılında da devam ettirecek. Ocak ayında gerçekleşecek olan etkinliklerden bazıları:

8-9 Ocak, Yer: Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi, Saat: 10:30 - 18:00 "**İnançların Anadolu'da İlk Buluştuğu Yer: Hasankeyf**", Düzenleyen: Sevim Şengül ŞİRVANCI.

8 Ocak, Yer: Atatürk Kitaplığı, Saat: 18:00, "**Bütün Yönleriyle Türk Evi**", Düzenleyen: Bedir ACAR.

18 Ocak, Yer: Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi, Saat: 19:30, **Türk Halk Müziği Ezgileri "Türk Dostları"**, Düzenleyen: Süleyman ŞENEL.

21 Ocak, Yer: Atatürk Kitaplığı, Saat: 17:30, **Tespah Sergisi**.

Alfa Copy Center

Alfa Copy Center Tic.

S. Ahmet ÇORUH

Renkli Fotokopi

Spiral ve Cilt İşleri

Kopyalama Sistemleri

Fotokopi ve Baskı İşleri

itina ile yapılır...

Kervangeçmez Sk. Dilan İş Merkezi No. 35 Mecidiyeköy - İSTANBUL Tel. (0212) 275 30 65

FA

FOCUS AJANS

"Profesyonel Dia Çekimi"

**FOTOĞRAF ve TANITIM
HİZMETLERİ**

Saffet KAYHAN

Millet Caddesi Özbek Süleyman Sok. 5/3
34300 Fındıkzade - İSTANBUL

Tel : (0212) 588 01 73 - 632 23 81

Fax : (0212) 632 23 81

GRAFİK

FİLM

MONTAJ

NUNU
TANITIM

BİLGİSAYARLI KESİM

BROŞÜR

KİTAP

PROMOSYON

NURAY YUMUK

FATURA

KARTVİZİT

ANTETLİ

İRSALİYE

Eyüp Yolu Altıparmak İş Merkezi No. 12/18
Gaziosmanpaşa - İSTANBUL
Tel. (0212) 615 70 02 - 615 72 23

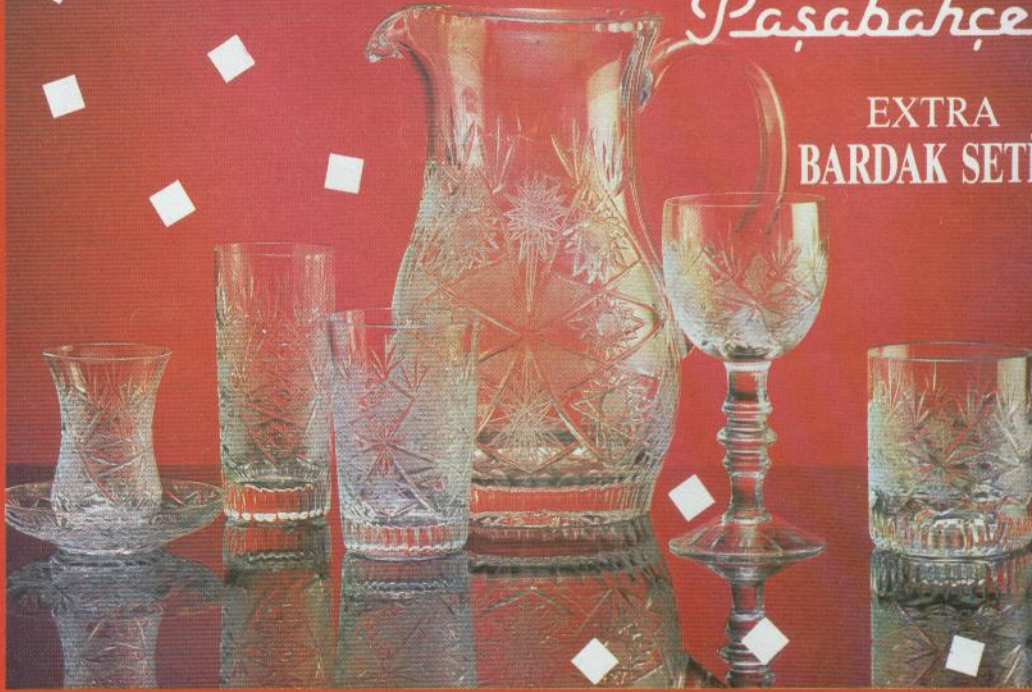
istanbul kristal®
CAM EŞYA SAN. TİC. A.Ş.

Camda Sanat

istanbul kristal
Paşabahçe

EXTRA
BARDAK SETİ

- ★ 37 Parça Bardak Setleri
- ★ 5 ve 6 Parça Sehpa Setleri
- ★ 31 Parça Midnight Bar Set
- ★ 12 Parça Çay Set

Siyavuşpaşa Sokak No: 25/3 Süleymaniye - İstanbul Tel: (0212) 522 47 71 - 522 61 38 Fax: (0212) 522 58 06
İRTİBAT: Haliç Cad. No: 95 FATİH Tel: (0212) 532 91 80 - 531 73 08

Habiboglu®

BAKLAVA ve DONDURMALARI

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GELEN TAT...

Merkez: Kumkapı/İST. Türkeli Cad. No: 34/A Tel. : (0.212) 517 26 29

Şube: Lüleburgaz. İstanbul Cad. No: 5 Tel.: 412 03 24

Şube: Babaeski. Fatih Cad. No: 83 Tel. : 512 13 47 - 512 47 78

Malatya'nın sesi

Aylık araştırma, kültür, aktüalite ve spor dergisi

KANALBOYU / MALATYA

- İslam'dan Gönüllere
- Küçük öneriler
- Ayasofya açılacak
- Malatyalı meşhurlar
- Sağlık
- REFAHYOL GÖREV BAŞINDA
- Kaduruşığı köyü
- Uçakan'ın İdeali
- Başarılı Bankacılarımız
- SPORCU ANKETLERİ

YENİ MALATYA (ASPUZU) Ve ŞEHİRLEŞMEE

KO&TA TEX

C O M P A N Y

~~CİMSAN~~
COLLECTION

KO&TA
TEX
COMPANY

Per.: Ordu Cad. Harikzedeler Sok. No.14/3 Laleli
İstanbul-TÜRKİYE
Tel.: (0212) 527 05 39

Fab.: Cengiz Topel Cad. Sarıış Sok. No.24/1 Şirinevler
İstanbul-TÜRKİYE
Tel.: (0212) 556 10 07
575 89 70

Top.: Ziya Gökalp Mah. 39. Sok. No.49/B Zeytinburnu
İstanbul-TÜRKİYE
Tel.: (0212) 582 12 79

Kozmetik

YÖM VAKUM

Yılların deneyimini, teknolojinin en yeni olanaklarıyla birleştirmiş, YÖM VAKUM ürünleri,

ilaç

sayısız işkolunda Türk sanayisine hizmet vermektedir.

Gıda

Otomotiv
Automobile

YÖM VAKUM

Ambalaj Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.

Çiftelavuzlar Cad. Feza Sok. İlker İş Hanı
No. 19 Bayrampaşa/İST.
Tel. (0212) 612 72 22 - 612 72 23
612 39 19 Fax. (0212) 577 48 14

Ürünleriniz,

Yöm Stand'la

YÖM Stand

en önde...

Sanayi Tic. ve Pazarlama LTD. ŞTİ.

Esenler Cad. İlker Sok. No. 36 Bayrampaşa - İstanbul Tel: (0212) 577 70 99 - 612 21 33

Doğalgaz = Sağlık

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

AYRINTILI BİLGİ İÇİN
626 46 46

İGDAŞ